

Nr 240.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa ersättningar i anledning av paratyfusedemien år 1953; given Stockholms slott den 20 november 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att ett förslagsanslag å 1 500 000 kronor skall anvisas till vissa ersättningar i anledning av paratyfusedemien år 1953.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 20 november 1953.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om *ersättning till dem som åsamkats ekonomisk skada genom myndigheters ingripanden i samband med paratyfusedemien 1953* samt anför därvid följande.

Omkring mitten av juni månad 1953 utbröt i vårt land en paratyfusedemi, som kom att få en osedvanligt stor omfattning. I avsikt att hejda eller begränsa epidemien nödgades myndigheterna inskrida på olika sätt. Härigenom uppkom ekonomiska skador för de enskilda. I enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 augusti 1953 tillkallade jag senare samma månad hovrättsrådet Hugo Dignan för att såsom sakkunnig inom inrikesdepartementet utreda frågan om ersättning till dem som åsamkats ekonomisk skada genom statliga och kommunala myndigheters ingripanden i samband med pågående paratyfusedemi och därmed sammanhängande spørsmål.

Den 2 november 1953 avgav utredningsmannen en promemoria med förslag i ämnet (stencilerad). Över promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen samt länsstyrelserna i Kronobergs och Västernorrlands län.

Jag anhåller nu att få taga upp denna fråga till närmare behandling.

Epidemiens omfattning. Myndigheternas åtgärder.

Paratyfus förekommer varje år i vårt land. Av medicinalstyrelsens statistik framgår sålunda att antalet fall som kommit till tjänsteläkarnas kännedom uppgått

för år 1946 till	623	för år 1950 till	360
» » 1947 »	1 061	» » 1951 »	140
» » 1948 »	306	» » 1952 »	129
» » 1949 »	165		

Under januari—maj 1953 anmäldes 38 fall spridda över hela landet och den 1/6—15/6 32 fall, varav 14 utgjorde en begränsad epidemi i Värmland. Vid mitten av juni kom upptakten till den stora epidemien i Kronobergs län, vartill några dagar senare kom fall i Stockholms- och Göteborgsområdena samt Västernorrlands län. I anslutning till dessa fyra större epidemiområden uppstod sedermera sekundärfall i praktiskt taget alla delar av landet. Enligt tjänsteläkarnas halvmånadsrapporter var antalet kliniska paratyfusfall och antalet bacillbärare tiden den 16/6—31/8 1953 följande:

	Kliniska fall	Bacill- bärare
Stockholms stad	1 557	1
Stockholms län	746	54
Uppsala län	38	14
Södermanlands län	39	21
Norrköping	30	12
Östergötlands län i övrigt	254	50
Jönköpings län	97	28
Kronobergs län	2 868	603
Kalmar läns norra	10	—
Kalmar läns södra	24	—
Gotlands län	14	—
Blekinge län	114	17
Kristianstads län	29	30
Malmö	21	10
Hälsingborg	17	1
Malmöhus län i övrigt	17	9
Hallands län	40	12
Göteborg	491	63
Göteborgs och Bohus län i övrigt	98	9
Älvsborgs län	35	4
Skaraborgs län	14	1
Värmlands län	16	9
Örebro län	15	3
Västmanlands län	121	36
Kopparbergs län	24	7
Gävleborgs län	54	—
Västernorrlands län	888	236
Jämtlands län	13	—
Västerbottens län	18	7
Norrbottnens län	15	4
	7 717	1 241

Antalet kliniska fall i hela landet den 1/9—15/9 var 387, den 16/9—30/9 173, den 1/10—15/10 115 och den 16/10—31/10 61. Antalet bacillbärare under samma tid var respektive 72, 73, 55 och 17.

Efter uppdrag av Kungl. Maj:t har medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen utarbetat en redogörelse för paratyfusedpidemien 1953. Av redogörelsen, som är dagtecknad den 7 oktober 1953, och vissa från länsstyrelsen i Kronobergs län inhämtade uppgifter framgår att myndigheternas ingripanden under epidemien i huvudsak gestaltade sig på följande sätt.

Den 26 juni hölls överläggningar i medicinalstyrelsen, varvid representanter för Svenska Jästfabriks AB var närvarande. Radiomeddelande utsändes med råd till hälsovårdsnämnderna angående tillvaratagande av utländsk jäst, vilket bekräftades den 27 juni genom cirkulärskrivelse till förste provinsialläkarna och förste stadsläkarna. På grund härav stoppades försäljningen av utländsk jäst och i handeln eller i bagerier befintliga partier omhändertogs och förstördes.

Samtidigt beslutades och påbörjades en bakteriologisk undersökning av all livsmedelspersonal i Kronobergs län.

Vidare undersöktes sydamerikanskt kött som distribuerats genom Växjö-ortens kooperativa charkuteriföreningar.

Efter inspektion på Kronobergs läns slakteriförenings slakteri i Alvesta (Alvesta slakteri) hölls den 4 juli sammanträde med medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen med deltagande även av representanter för Sveriges slakteriförbund. Vid sammanträdet beslöts att anmoda länsstyrelsen i Kronobergs län att stoppa slakten m. m. inom länet. Vidare utfärdades meddelande till samtliga länsstyrelser och förste provinsialläkare om omhändertagande av slakteriprodukter från Alvesta slakteri. Länsstyrelsen i Kronobergs län utfärdade samma dag en kungörelse av innehåll att länsstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen jämlikt 13 § epidemilagen beslutat att slakt till avsalu icke fick äga rum inom länet samt att nödslakt endast fick ske vid Alvesta slakteri. Under tiden till den 22 juli förekom därefter icke någon slakt vid länets slakterier med undantag av viss nödslakt vid Alvesta slakteri. Samtidigt med slaktförbudet infördes också förbud att vid länets charkuterifabriker tillverka andra varor än helsterila konserver. Förbudet medförde totalt driftstopp för så gott som samtliga charkuterifabriker under de närmaste dagarna efter dess införande. Genom ett särskilt dispensförfarande kunde emellertid fabrikationen efter någon tid åter komma i gång i full utsträckning. Utöver nämnda förbud infördes likaså den 4 juli förbud mot utförsel från länet av levande nötkreatur, svin, hästar, får, getter och fjäderfän, vilket förbud hävdades först den 7 oktober. Vissa lättnader infördes dock även här genom särskilda dispensmöjligheter.

Medicinalstyrelsen uppmanade samtliga länsstyrelser att tillse att hälsovårdsnämnderna jämlikt 94 § livsmedelsstadgan omhändertog i handeln befintliga produkter, som kunde påvisas härröra från Alvesta slakteri;

undantag gjordes dock för konserver. Denna skrivelse föranledde beslut eller anmaningar till hälsovårdsnämnderna att ingripa mot varor från nämnda slakteri som kunde anses smittade.

I Kronobergs län föranstaltades genom Alvesta slakteri om omhändertagande av stora mängder kött, fläsk och charkuterivaror, som kunde misstänkas vara smittförande. Större delen av dessa varor kunde icke nyttiggöras utan måste förstöras. Motsvarande förfarande vidtogs även med andra livsmedel allteftersom personalkontrollen inom livsmedelsbranschen skärptes. Innan driften vid slakterierna och charkuterifabrikerna återupptogs påbjöds rengöring och desinfektion av lokalerna, varjämte kontrollslakterierna ålades en utvidgad bakteriologisk köttkontroll. För detaljhandlare som salufört misstänkta varor föreskrevs också rengöring och desinfektion av de lokaliteter där dylika varor förvarats. Genom Alvesta slakteri ställdes desinfektionsmedel till förfogande för handlande och andra som innehaft slakteriets köttvaror.

Med hänsyn till att epidemiens ursprung kunde vara att söka i primärsmitta från paratyfusinfekterade slaktdjur och att det under sådana förhållanden kunde vara fråga om en utbredd paratyfusinfektion bland djuren i Kronobergs län, verkställde veterinärstyrelsen en omfattande undersökning. Sålunda gjordes stickprovsundersökningar, varvid träckprov på cirka 6 000 djur från 220 besättningar undersöktes. Denna undersökning visade endast 6 positiva besättningar (3 nötkreatursbesättningar, 2 svinbesättningar och en hönsbesättning). Då undersökningen enligt veterinärstyrelsens mening icke givit belägg för riktigheten av misstanken att en utbredd paratyfusinfektion förelåg hos djuren och med hänsyn till de ekonomiskt synnerligen menliga verkningar som det införda slaktförbudet medförde för länets jordbrukare, modifierades detta förbud. Den 22 juli beslöt länsstyrelsen att alla slaktdjur skulle vara under beslag till dess bakteriologisk undersökning visat att djuren var fria från paratyfusinfektion. Undersökningarna utfördes av ett utvidgat bakteriologiskt laboratorium vid Alvesta slakteri under ledning av en fackutbildad veterinär bakteriolog. Slakthustvång infördes. Det hävdades den 9 oktober 1953 i fråga om fjäderfä.

I Västernorrlands län förordnades om anhållande av Alvestaprodukter, varjämte man i de infekterade företagen även beslagtogs vissa riskabla varor, såsom kalvsylta och köttfärs. Varje situation bedömdes för sig.

I Stockholm omhändertog hälsovårdsnämnden kött, fläsk och andra charkuterivaror från Alvesta slakteri som påträffades i handeln i Stockholm. På samma sätt förfor man med charkuterivaror som tillverkats av kött från nämnda slakteri. Badförbud utfärdades på ett stort antal platser.

Hälsovårdsnämnder i Stockholms län förordnade om lokala badförbud och stängning av friluftsbad.

Varning för förorenade friluftsbad utfärdades i Göteborg och den 4—6

juli beslagstogs där kött-, fläsk- och charkuteriprodukter som levererats från Alvesta slakteri.

Slutligen verkställdes under epidemien omfattande undersökningar av personal i charkuterifabriker, mejerier, större restauranger och livsmedelsaffärer m. fl.

I sin rapport uttalar medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen vidare att smittspridningen med största sannolikhet skett med slakteriprodukter från Alvesta slakteri. Styrelserna framför vissa anmärkningar mot speciella förhållanden vid slakteriet och vid transporter därifrån.

Resultatet av sina undersökningar rörande epidemiens uppkomst sammanfattar styrelserna sålunda.

De primära fallen, som bildat en snabbt uppflammande men efter några veckor åter vikande explosivepidemi, har orsakats genom förtäring av slakteriprodukter från Alvestaslakteriet. Kött, som härrörde från slakt där den 11 juni och senare visade sig innehålla *Salmonella typhi murium* (Breslau) med samma fagtyp som de baciller, vilka påträffades hos de sjuka. Inom huvudepidemiområdena, men även i andra, vitt skilda delar av landet, uppträdde därefter sekundärfall, smittade från de primära härdarna. Dessa tardivepidemier synes bli utdragna i tiden.

Det har också ådagalagts, att slaktdjur i djurbesättningar från Kronobergs län i viss utsträckning varit intravitalt infekterade med samma bacill det vill säga före slakten. Härigenom har smittan kunnat föras in i slakteriet. Vid utredningen har också undersökts andra vägar för smittans införande vid Alvestaslakteriet. Av dessa anses smitta genom gnagare och med vatten i detta fall osannolika. De bland slakteripersonalen påträffade symptomfria smittbärarna visade sig vara mycket tillfälliga. De har sannolikt smittats under pågående epidemi. I jämförelse med risken av massiv smitta från de intravitalt infekterade djuren framstår den från humana smittbärare som avgjort mindre sannolik.

Orsaken till epidemins betydande omfattning och delvis svårartade förlopp torde icke enbart ligga i en massiv infektion vid Alvestaslakteriet och i företagets synnerligen stora omsättning och vida distributionsområde. Anhopningen av slaktdjur efter arbetskonflikten den 4 maj — den 7 juni 1953, bristfällig nedkylning av de slaktade djuren samt ogynnsamma temperaturförhållanden får anses ha varit i hög grad bidragande.

Rörande den bristfälliga nedkylningen yttras i rapporten, att i slutet av juni 1953 gjorda temperaturmätningar i vissa kylrum i slakteriet låtit förmoda att slaktade djurkroppar, i varje fall vid en anhopning av slakt med därav följande belastning av kylrummen, icke alltid kunnat nedkylas på önskvärt sätt, vilket under den värmebölja som satte in i juni varit av stor betydelse. Vidare anföres, att det syntes ganska troligt, att temperaturen i järnvägsvagnar, som under denna tid använts för transport av kött från slakteriet, blivit abnormt hög.

Rörande vissa vid undersökningarna påtalade brister i fråga om hygien vid slakteriet anföres i medicinalstyrelsens och veterinärstyrelsens rapport bl. a. följande. Kritiken mot slakteriet i Alvesta riktade sig mot hy-

gieniska brister därstädes. Särskilt gällde dessa förekomsten av råttor och förorenat vatten. I båda de nämnda avseendena hade det konstaterats vissa brister. Slakteriets lokaler hade icke varit helt tillfredsställande rått-säkrade. Av en rapport, som avgivits av medicinalstyrelsens rättsexpert framgick emellertid att svårigheterna att helt förhindra, att råttor fick tillträde till slakteriet, hade varit utomordentligt stora och delvis berott på omständigheter, varöver slakteriledningen icke kunnat råda. Utredningen gav icke heller anledning antaga, att den sparsamma råttförekomsten skulle ha bidragit till spridningen av paratyfusmittan. — Vattenfrågan vid Alvestaslakteriet hade redan tidigare varit föremål för uppmärksamhet. Vattenförsörjningen hade icke varit tillfredsställande ordnad. De verkställda undersökningarna talade emellertid mot antagandet, att paratyfusmittan skulle ha införts till slakteriet med vattnet.

Gällande bestämmelser.

I 3 § *epidemilagen den 19 juni 1919* meddelas bestämmelser om vård av person, som är eller misstänkes vara behäftad med epidemisjukdom, samt om observation och isolering av person, som utan att vara sjuk misstänkes föra smitta av sådan sjukdom. Vård av insjuknad person skall i allmänhet äga rum å för ändamålet avsedd sjukvårdsinrättning. Detsamma skall gälla då någon misstänkes vara behäftad med epidemisjukdom och läkare finner hans intagande på sjukvårdsinrättning vara av behovet påkallad. Beträffande person, som misstänkes vara smittförande, gäller att hälsovårdsnämnden äger låta underkasta honom den observation och isolering som nämnden i det särskilda fallet finner erforderlig. Om sådan person under längre tid är smittförande utan att sjukdomstecken yppar sig och det ej är oundgängligen nödvändigt att underkasta honom isolering, skall hälsovårdsnämnden i stället ålägga honom erforderliga inskränkningar i fråga om arbete, varmed han må taga befattning, samt i övrigt meddela honom föreskrift om vad han har att iakttaga till förekommande av smittas spridning.

I 4 § av lagen stadgas att om insjuknad person förts till sjukvårdsinrättning eller — om han undantagsvis åtnjuter enskild vård — flyttats till annan lägenhet, tillfrisknat eller avlidit, så skall hälsovårdsnämnden ombesörja erforderlig smittrening av bostad, gång- och sängkläder och andra av den sjuke brukade persedlar samt transportmedel. Enligt 5 § äger hälsovårdsnämnden låta, mot utgivande av skälig ersättning, förstöra gång- och sängkläder samt andra föremål, vilka kan befaras överföra smitta. Om i en bostadslägenhet förekommit fall av epidemisjukdom, äger enligt 6 § hälsovårdsnämnden att — om så prövas nödigt och annan tjänlig bostad kan av nämnden kostnadsfritt tillhandahållas — för viss tid förbjuda att förstnämnda lägenhet begagnas. I lägenhet, där sjukdomsfall inträffat, må

enligt stadgande i 7 § icke bostad upplåtas eller samling av människor anordnas, förrän erforderlig smittrening skett.

11 § innehåller regler till förhindrande av onödiga folksamlingar under pågående epidemi: länsstyrelse äger förbjuda sådana.

Ett allmänt stadgande om länsstyrelsens åligganden i epidemitider finnes i 13 §: länsstyrelsen har att genast vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter till sjukdomens förekommande eller hämmande, som kan ankomma på länsstyrelsen.

Enligt epidemilagen bekostas den slutna epidemivården av epidemidistriktet (landstingen och vissa städer). Viss del av driftkostnaderna täckes dock av statsbidrag. Epidemidistriktet meddelar sålunda de sjuka fri vård på epidemisjukhus samt bacillbärare som där intagits fritt underhåll (23 §). Likaså bekostar epidemidistriktet i regel undersökning av prov från den sjuke, personer i hans omgivning eller från vatten, föda eller dylikt som kan antagas innehålla smitta av sjukdomen (23 a §). De förebyggande åtgärderna ombesörjes av hälsovårdsområdena som också i regel svarar för kostnaderna härför. Sålunda verkställs och bekostas smittrening enligt 5 § av hälsovårdsnämnd. Vissa åtgärder bekostas dock av statsmedel, t. ex. skyddskoppypning, läkarundersökning jämte tjänsteresor samt provtagningar i och för undersökningar vid epidemiska sjukdomar.

Den nyssnämnda 5 § innehåller för ett speciellt fall en regel om ersättning till enskild. Då hälsovårdsnämnd låter förstöra gång- och sängkläder samt andra föremål, vilka kan befaras överföra smitta, skall detta ske mot skälig ersättning. Och som förutsättning för att hälsovårdsnämnd skall enligt 6 § kunna förbjuda begagnande av lägenhet gäller att annan tjänlig bostad kan av nämnden kostnadsfritt tillhandahållas. Däremot stadgas ingenting om ersättning i övriga fall, då hälsovårdsnämnd enligt epidemilagen erhållit befogenhet att göra ingripanden.

Epidemilagens bestämmelser i 11 och 13 §§ om befogenheter för länsstyrelse att ingripa är ej förbundna med ersättningsregler.

I 7 § *livsmedelsstadgan* föreskrives att vara icke får saluhållas såsom livsmedel bl. a. om varan bearbetats eller hanterats av person, som därvid var eller kan misstänkas ha varit behäftad med sådan sjukdom eller smitta att varan kan antagas därigenom ha blivit skadlig att förtära eller eljest otjänlig till människoföda eller om varan eljest kan antagas förorsaka sjukdom eller överföra smitta. Enligt 91 § 2 mom. samma stadga äger hälsovårdsnämnd, om grundad anledning till antagande finnes, att livsmedel av visst slag och från viss plats kan förorsaka utbredande av smittsam sjukdom, meddela förbud mot att livsmedlet saluhålles inom hälsovårdsområdet eller där överlämnas till annan för att användas såsom livsmedel. I avvaktan på utgången av undersökning av prov av livsmedel äger hälsovårdsnämnden enligt 93 § *livsmedelsstadgan* förbjuda saluhållande av livsmedel som kan misstänkas vara skadligt att förtära. Enligt 94 § 1 mom. andra

stycket kan hälsovårdsnämnd omhändertaga sådana vara. Finner hälsovårdsnämnd att vara, som sålunda omhändertagits, genom särskild behandling kan göras duglig till det ändamål, för vilket den är avsedd, eller att sådan vara utan fara kan försäljas under uppgift om varans beskaffenhet, får så ske under nämndens kontroll. Skäliga kostnader härför skall gäldas av varans innehavare. I annat fall skall vara, som omhändertagits, genom hälsovårdsnämndens försorg på bekostnad av varans innehavare göras oskadlig genom att förstöras eller, där så prövas lämpligt, genom att under nämndens kontroll användas till tekniskt bruk eller till föda åt djur. — Några regler om ersättning till den, som drabbas av nu nämnda ingripanden, innehåller livsmedelsstadgan icke.

Till jämförelse med de nu nämnda bestämmelserna i epidemilagen och livsmedelsstadgan må i detta sammanhang lämnas en kort redogörelse för vissa stadganden i *epizootilagstiftningen*. Enligt lagen den 12 april 1935 om bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar (epizootilagen) äger myndigheterna ingripa på olika sätt. För kostnad eller förlust, som föranletts av stadgande i lagen eller enligt densamma meddelade bestämmelser utgår ersättning av allmänna medel jämlikt stadgande i en särskild kungörelse (av den 12 april 1935, nr 106).

Sålunda har djurägare rätt till ersättning av allmänna medel för djur som efter vederbörligt förordnande avlivas. Ersättning utgår med det värde djuret skulle haft om sjukdomen ej inträffat, med avdrag dock, om djuret eller del därav kan användas till nytta och ställes till djurägarens förfogande, för värdet därav.

Ersättning för förlust på grund av förbud att använda betesmark utgår av allmänna medel i den mån förlusten icke kan täckas genom försäkring med bidrag av statsmedel. Förlusten skall uppskattas till fulla värdet.

Vid förbud mot utförande av mjölkprodukter skall ägaren, i den mån ej försäkring med bidrag av statsmedel kan erhållas, utfå ersättning av allmänna medel. Ersättningen skall uppskattas efter vad i varje fall prövas skäligt.

Vidare skall ersättning av allmänna medel utgå för smittreningsåtgärder som vidtages i enlighet med i vederbörlig ordning meddelade föreskrifter, dock ej för redskap som djurägaren ställt till förfogande för ändamålet. För arbetskraft som djurägaren tillhandahållit skall ersättning av allmänna medel utgå efter den arbetslön som i orten i allmänhet tillkommer arbetare för likartat arbete, dock då lejd arbetskraft tillhandahållits högst med belopp som djurägaren nödgats utgiva i ifrågakomna hänseende.

Av allmänna medel utgår vidare ersättning för transport av djuren, för vakthållning och övriga omkostnader för avspärrning av område, för värdering, för vacciner eller andra förebyggande eller botande medel som använts efter föreskrift av veterinärstyrelsen eller veterinär samt för provtagning, undersökning och av veterinär företagen förrättning.

Påbjudes vid bekämpande av sjukdom isolering av område eller annan dylik åtgärd och vållas någon därigenom väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst, kan, enligt 9 § 8 mom. i kungörelsen, om särskilda skäl därtill föranleda, ersättning därför beredas honom av allmänna medel. Ansökan om sådan ersättning prövas, därest det begärda ersättningsbeloppet icke överstiger 200 kr., av veterinärstyrelsen men i annat fall av Kungl. Maj:t.

Vissa framställningar rörande ersättning med anledning av epidemien.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet, svenska handelsarbetareförbundet och Sveriges hotell- och restaurangpersonals förbund har hos Kungl. Maj:t gjort framställningar om ersättning av allmänna medel åt anställda som drabbats av förlust i samband med epidemien.

Livsmedelsarbetareförbundet har i skrivelse, dagtecknad den 14 augusti 1953, uppgivit, att genom undersökningar i förbundets avdelningar i Göteborg befunnits att omkring 90 personer inom bl. a. livsmedelshandeln och restaurangnäringen varit eller var avstängda från förvärvsarbete på grund av epidemien. En ytterligare undersökning kom sannolikt att utvisa ett vida större antal avstängda. De som avstängdes erhöll icke ersättning från sjukförsäkring eller från företagen om de avstängts på grund av misstänkt sjukdom eller som smittbärare. Ersättning utgick endast i sådana fall där sjukdom kunde styrkas med läkarintyg. Möjligheterna att nu erhålla ekonomisk hjälp i sådana fall var beroende av behovsprövning. En ändring borde här ske så att obligatorisk ersättning utgick i de fall då avstängning skett vid epidemisk sjukdom.

Handelsarbetareförbundet har likaledes framhållit att de s. k. smittbärarna icke erhöll ersättning från sjukförsäkring och att kollektivavtalen icke innebar skyldighet för arbetsgivarna att utbetala lön helt eller delvis vid sådan avstängning från arbetet. Eftersom de från förvärvsarbete avstängda personerna saknade möjlighet att erhålla ekonomisk ersättning genom olika försäkringsformer och försatts i denna belägenhet utan egen försäkring, borde det vara rimligt att ersättning för uppkommet inkomstbortfall utgick av allmänna medel.

Hotell- och restaurangpersonalens förbund har framhållit att de anställda som direkt drabbats av sjukdomen erhöll ersättning från sjukförsäkring, medan de personer som avstängdes från arbete ej erhöll sådan ersättning och ej heller understöd från förbundets arbetslöshetskassa, då de ej var att anse såsom arbetslösa och ej stod till arbetsmarknadens förfogande. Dessa anställda var sålunda avstängda från alla möjligheter till inkomst under viss tid.

Vidare har samarbetskommittén för hälsovårdsnämnderna i rikets större städer hemställt att sådana bestämmelser snarast möjligt måtte fastställas,

att livsmedelspersonal som, utan att ha insjuknat, avstängdes från tjänstgöring för att hindra smittspridning, bereddes ersättning av allmänna medel för förlorad arbetsförtjänst. Kommittén har framhållit den svåra ekonomiska situation som ofta uppkommit för den personal som avstängts från arbete utan rätt till sjukersättning. Vidare har betonats att det ur sanitär synpunkt var av största vikt att hälsovårdsnämndernas arbete med bekämpande av epidemier underlättades. Därvid fordrades emellertid medverkan i första hand från livsmedelspersonalens sida, så att personer som eventuellt kunde sprida smitta icke sysselsattes i livsmedelshandtering. Denna medverkan kunde knappast förväntas bli helhjärtad om den personal som exempelvis avstängdes utan att ha insjuknat själv fick taga de ekonomiska konsekvenserna av avstängningen.

Utredningsmannen.

Utredning angående skadornas och förlusternas art och omfattning.

Den av mig tillkallade utredningsmannen har till en början sökt skaffa sig en så fullständig kännedom som möjligt om arten och omfattningen av de skador och förluster, som uppkommit i anledning av myndigheternas ifrågavarande ingripanden. Angående metoden härför yttras i promemorian.

Genom länsstyrelserna har utredning verkställts angående omfattningen av de skador och förluster som uppkommit genom paratyfusepidemien. Utredningen har verkställts på följande sätt.

I Kronobergs län anordnade landshövdingen ett sammanträde för behandling av frågorna om ersättningar. Till sammanträdet inbjöds representanter för de största slakteriföretagen i länet, länets köpmannaförbund, länsförbundet av RLF, länets bageri- och konditoriidkareförening, svenska handelsarbetareförbundets avdelningar i Växjö, Alvesta och Ljungby ävensom livsmedelsarbetareförbundets avdelningar på sistanämnda tre orter samt Urshult och Åseda. Vid sammanträdet åtog sig representanterna för dessa företag och organisationer att tillse att uppgifter om skador och förluster ingavs till länsstyrelsen. Genom meddelande i pressen fick allmänheten i övrigt kännedom om att sådana uppgifter kunde insändas till länsstyrelsen.

Överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län har på liknande sätt berett invånarna i respektive län tillfälle att komma in med uppgifter. Därvid har meddelats att de förluster som torde kunna komma i fråga i förevarande sammanhang vore

1) inkomstbortfall för s. k. bacillbärare, d. v. s. sådana som, utan att ha drabbats av sjukdom, på grund av smittfara avstängts från arbete under viss tid;

2) inkomstbortfall för anställda vid sådana företag som måst avbryta driften på grund av epidemien;

3) direkta kostnader som företag haft eller direkta förluster som de lidit på grund av epidemien, exempelvis genom förstöring av eller värdeminskning å varulager, löneutbetalningar för personal som ej kunnat arbeta etc.

(det påpekades att omsättningsminskning och liknande sannolikt ej kunde komma i fråga för ersättning).

Anledningen till att sådan fullständig utredning verkställdes i nu nämnda områden var att de drabbats hårdast av epidemien.

Inom rikets övriga 18 län begränsades undersökningen till att avse företag som haft direkta kostnader eller direkta förluster på grund av epidemien. Även inom dessa län har dock framställningar i viss utsträckning inkommit om ersättning för förlorad arbetsförtjänst.

Resultatet av den sålunda verkställda undersökningen, som i stort sett avser tiden till den 15 september 1953 men som även innefattar därefter inkomna uppgifter, redovisas av utredningsmannen i en tabell. Denna jämte utredningsmannens åtföljande kommentarer torde få såsom *bilaga 1* fogas vid protokollet i detta ärende. Såsom av tabellen framgår uppgår de förluster, som utredningen omfattat, för hela landet till följande belopp, nämligen *dels* företagsförluster: förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur 772 542 kronor 4 öre, varor nedfrusna i samråd med slakteriförbundet 71 285 kronor 84 öre, varor nedfrusna i eget lager 28 908 kronor 36 öre, merkostnad för egen slakt, ersättning till leverantörer för djur m. m. 28 465 kronor, förluster på grund av driftavbrott (omsättningsminskning m. m.) 643 591 kronor 39 öre, löner till personal som ej varit i arbete 369 723 kronor 72 öre, prov (bakteriologisk undersökning) 125 019 kronor 46 öre, desinfektion 45 201 kronor 77 öre, övrigt (trycksaker m. m.) 6 006 kronor 20 öre, *dels ock* anställdas förluster: för bacillbärare 195 011 kronor 65 öre, för sjuka eller delvis sjuka 90 802 kronor 86 öre och för arbetslösa på grund av driftavbrott 23 542 kronor 10 öre. Sammanlagda beloppet av dessa förluster utgör alltså 2 400 100 kronor 39 öre. Såsom i tabellen och kommentaren till denna anmärkts kan härtill komma ytterligare belopp för förluster, vilka nu ej kan beräknas eller ej framgått vid utredningen.

Allmänt om ersättningsfrågan.

Utredningsmannen anför som sin mening, att det ej torde föreligga någon allmän rätt, oberoende av författningsbestämmelser, till skadestånd av det allmänna för förluster genom sådana ingripanden som myndigheterna företagit för att förebygga eller eliminera skadliga verkningar av en epidemi. Härom anföres i promemorian.

Har ingripandena skett i laga ordning och någon rätt till ersättning ej blivit stadgad, torde den enskilde i regel och i princip själv få vidkännas sådana förluster. Av intresse är i detta sammanhang högsta domstolens avgöranden i rättsfallen NJA 1945 s. 231 och 1953 s. 42 i de s. k. Gottskärsmålen. Med anledning av rådande krigsförhållanden lät en länsstyrelse i april 1940 med stöd av 6 § 1 mom. landshövdinginstruktionen avspärra visst kustområde varest en hotell- och restaurangrörelse drevs. Till följd av avspärrningen måste rörelsen inställas under sommarsäsongen 1940. Innehavaren av rörelsen, som fått viss ersättning i administrativ ordning, stämde kronan med yrkande om skadestånd. I förstnämnda

rättsfall yttrades i Stockholms rådhusrätts dom, som fastställdes av hovrätten och högsta domstolen, att avspärningen vidtagits med stöd av gällande författningar och att sådana omständigheter icke visats att innehavaren det oaktat kunde anses ha förvärvat lagligt anspråk på ersättning för skada som kunde ha blivit en följd av det uppkomna hindret för rörelsen. I det senare rättsfallet tillerkändes hotel- och restauranginnehavaren viss ersättning med den motiveringen att kronan icke varit berättigad att utan stöd av rekvisition eller annan rättstitel förfoga över marken på sätt som skett; då rätt till förfogandet icke erhållits vare sig genom avtal eller genom rekvisition, ansågs kronan skyldig att enligt allmänna skadeståndsregler ersätta uppkommen förlust som hade samband med det militära förfogandet över viss mark. Jämför även Herlitz: Föreläsningar i förvaltningsrätt III, Förvaltningsrättsliga plikter (Sthlm 1949) s. 213, 235 och 503.

Fall kan tänkas då en viss åtgärd varit så omotiverad att tjänstefel får anses föreligga från den som påbjudit åtgärden; skadeståndsskyldighet för vederbörande tjänsteman kan då uppkomma, i undantagsfall måhända även för det allmänna. Sådana fall torde dock i förevarande sammanhang sakna praktisk betydelse.

Företagsförluster.

Utredningsmannen anför, att en av de största ersättningsfrågorna i samband med epidemien rör de stora partier köttvaror och andra livsmedel hos slakteriföretag och handelsidkare som förstörts eller behandlats på sådant sätt att värdeminskning uppstått. Omhändertagande och förstöring av eller disposition över dessa livsmedel syntes ha skett med stöd av 94 § livsmedelstadgan, vilket stadgande torde förutsätta att varans innehavare ej ägde rätt till ersättning.

I promemorian behandlas vidare frågan, huruvida ersättningsskyldighet för skador på ifrågavarande varor föreligger enligt 5 § epidemilagen. Rörande denna fråga yttrar utredningsmannen att detta stadgande om rätt till ersättning för förstörda föremål avvattats efter mönster av en motsvarande föreskrift i lagen den 4 september 1914 angående vissa åtgärder mot utbredning av lungdot. I jämförelse med 1914 års lag innefattade dock 5 § epidemilagen en utvidgning av hälsovårdsnämndens befogenhet att förstöra föremål. Det kunde emellertid antagas att man vid epidemilagens tillkomst närmast tänkt på förstöring av kläder och annan rent personlig egendom. De nu ifrågavarande ersättningsspörsmålen syntes därför knappast omfattas av 5 §.

Inkomstbortfall för sjuka, bacillbärare och arbetslösa på grund av driftavbrott.

Utredningsmannen erinrar om att enligt epidemilagen den som insjuknat i smittosam sjukdom kostnadsfritt åtnjuter vård och underhåll i allmänt rum å epidemisjukhus. Även den som i egenskap av misstänkt för smittsam sjukdom intagits å epidemisjukhus är berättigad att kostnadsfritt åtnjuta underhåll i allmänt rum.

Vid epidemilagens tillkomst — heter det vidare i promemorian — uppmärksammades frågan om ersättning för förlorad arbetsförtjänst åt personer som på grund av misstanke om smittfara blivit isolerade eller eljest lidit inskränkning i sitt näringsfång. I det kommittébetänkande som låg till grund för epidemilagen framhölls att isolering, som företoges utan att sjukdom förelåge, uteslutande hade karaktären av en i det allmännas intresse företagen skyddsåtgärd för förekommande av smittas spridande. Det syntes därför rättvist och billigt att det allmänna även iklädde skyldighet att ersätta den förlust av arbetsförtjänst som av isoleringen förorsakades. Denna skyldighet borde även gälla för sådana fall där vederbörande utan att isoleras likväl ålades att vidtaga vissa åtgärder eller underkasta sig viss överksamhet varav inskränkning kunde förorsakas i hans näringsfrihet. Enligt kommitténs förslag skulle ersättningen utgivas av sjukvårdsdistriktet (stad eller till ett landstingsområde hörande landsbygd) med belopp som hälsovårdsnämnden ägde bestämma. Nöjdes ej vederbörande med beloppet, skulle han äga utföra sin talan efter stämning vid domstol. I den proposition, varigenom förslag till epidemilag förelades riksdagen, anförde vederbörande departementschef, att den av kommittén föreslagna principen icke vunnit tillämpning inom den sanitära lagstiftningen i vårt land. Det syntes otvivelaktigt att ett stadgande med det av kommittén föreslagna innehållet skulle medföra betänkliga konsekvenser och vara ägnat att framkalla missbruk. Beträffande personer som på grund av smittfarlighet blivit isolerade på sjukvårdsinrättning borde man enligt departementschefen kunna åtnöjas med föreskriften om kostnadsfritt underhåll under isoleringstiden. I de mycket sällsynta fall då en person på grund av kronisk smittfarlighet kunde komma att underkastas inskränkning i sitt näringsfång borde frågan om eventuell ersättning till honom prövas med hänsyn till de individuella förhållandena och förty avgöras från fall till fall. I propositionen hade därför ej upptagits någon bestämmelse om ersättning för förlorad arbetsförtjänst i förevarande fall.

Utredningsmannen anför vidare, att under epidemilagens hela giltighetstid Kungl. Maj:t efter särskild ansökan pläгат bevilja understöd till sådana personer som på grund av konstaterad kronisk smittfarlighet underkastats inskränkning i sitt näringsfång, de s. k. kroniska bacillbärarna. Cirka 200 dylika ansökningar hade behandlats av Kungl. Maj:t och så gott som samtliga hade bifallits. Ersättningen hade i regel varit av ringa storlek, tidigare 40 kr. i månaden men på senare år något högre, i regel dock ej mer än 50 kr. i månaden. Såsom villkor för understöd hade i regel föreskrivits att bacillbäraren under tiden icke tog befattning med hantering, beredning eller tillverkning av livsmedel annat än för eget hushåll samt att han i övrigt ställde sig till efterrättelse av vederbörande hälsovårdsnämnd meddelade föreskrifter. Understöden utgick från anslaget till vissa kostnader för allmän hälso- och sjukvård. — Sedan budgetåret 1936—37 ägde Kungl.

Maj:t enligt av riksdagen givet bemyndigande från samma anslag bevilja ersättning i ömmande fall jämväl till personer som, utan att vara sjuka, av läkare misstänktes för smitta och på den grund blivit jämlikt epidemilagens föreskrifter underkastade observation och isolering. Ett 60-tal ersättningar till bacillbärare hade under de senaste tio åren beviljats i sådana ömmande fall. Ersättningsbeloppen hade varierat med omständigheterna i de olika fallen. Såsom exempel kunde anföras följande: 1) en fabriksarbeterska tillerkändes 52 kr. för 8 dagar; hennes dagsinkomst var 10 kr. och kommunen betalade 40 kr. i månaden såsom understöd för barnen; 2) ett handelsbiträde tillerkändes 175 kr. för något mer än en månad; hans lön var 35 kr. i veckan; 3) en byggnadssnickare tillerkändes 100 kr. för två veckor; hans årsinkomst var 5 135 kr.; 4) en målare fick ej ersättning eftersom hans, hustruns och sonens sammanlagda årsinkomst uppgick till 10 000 kr.; 5) en djurskötare tillerkändes 600 kr. för 2½ månad; hans inkomstförlust uppgick till 1 250 kr. och han hade fått 3 kr. per dag från sjukkassa (han hade vårdats på epidemisjukhus 77 dagar); 6) en konditor erhöll 141 kr. för 6 dagar; hans årsinkomst uppgick till 6 290 kr.; 7) en person som förbjudits sälja mjölk från sin gård tillerkändes 68 kr.; 8) en expedit tillerkändes 600 kr. för 2 månader; hans lön utgjorde 60 kr. i veckan jämte fritt vivre.

Utredningsmannen framhåller vidare, att frågan om ersättning till bacillbärarna vid ett flertal andra tillfällen uppmärksammats i riksdagen. Sålunda hade 1939 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt att frågan skulle tagas under övervägande. Vid 1944 års riksdag framhölls i två likalydande motioner (nr 20 i FK och nr 45 i AK) såsom önskvärt att statsmakterna kunde medgivas större möjligheter än tidigare att lämna ersättning och understöd i ifrågavarande fall. I sitt över motionerna avgivna utlåtande (nr 6) uttalade andra lagutskottet att det enligt utskottets mening icke kunde anses förenligt med rättvisa och billighet att en icke sjuk person, vilken genom isolering eller annan åtgärd som företoges med stöd av 3 § epidemilagen lede intrång i sitt näringsfång, icke hade rätt till ersättning för den arbetsförtjänst han därigenom förlorade. Starka skäl syntes sålunda alltjämt föreligga för den av riksdagen förut intagna ståndpunkten att spörsmålet borde göras till föremål för en närmare undersökning. I enlighet med utskottets hemställan begärde riksdagen utredning av frågan och Kungl. Maj:t uppdrog sedermera åt medicinalstyrelsen att verkställa utredningen. I en den 25 november 1947 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse framlade medicinalstyrelsen sitt förslag. Det innebar i huvudsak att ersättning av allmänna medel skulle utgivas i de fall då hälsovårdsnämnd med stöd av 3 § 3 mom. epidemilagen låtit person, vilken utan att vara sjuk likväl av läkare misstänktes att föra smitta av vissa sjukdomar, underkastas observation eller isolering eller ock ålagt någon person inskränkningar i fråga om arbete, varmed han finge taga befattning. Vid ersättnings bestämmande

skulle enligt förslaget lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete i tillämpliga delar lända till efterrättelse; ersättningen skulle bestämmas av riksförsäkringsanstalten och utbetalas från ett för ändamålet anvisat förslagsanslag. — Medicinalstyrelsens förslag hade remissbehandlats. Alla remissinstanserna hade varit eniga om att ifrågakvarande personer principiellt borde vara berättigade till ersättning och att denna rätt borde lagfästas. Enighet hade också i stort sett förelegat om att kostnaderna borde bestridas av statsmedel. Däremot hade delade meningar rått rörande bl. a. frågan huruvida ersättningen borde begränsas enligt olycksfallsförsäkringens normer eller om full gottgörelse borde utgå. — Förslaget hade ännu ej föranlett någon proposition till riksdagen.

Utredningsmannen erinrar vidare i detta sammanhang om ersättningsreglerna i olycksfallsförsäkringslagen och sjukförsäkringslagen.

Enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete gäller i huvudsak följande ersättningsregler.

Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall i ersättning tillhandahållas honom erforderlig läkarvård jämte läkemedel och andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till hindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel. Tillika gäldas erforderlig kostnad för läkarbetyg.

Har olycksfallet medfört sjukdom som varat mer än två dagar efter dagen för olycksfallet utgives från och med dagen efter sistnämnda dag sjukpenning så länge sjukdomen förorsakar förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en fjärdedel. Vid förlust av arbetsförmågan utgives för varje dag hel sjukpenning, bestämd i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på visst i lagen angivet sätt och vid nedsättning av arbetsförmågan sjukpenning med det lägre belopp för dag som svarar mot graden av nedsättningen. Lägsta belopp av hel sjukpenning (då den årliga arbetsförtjänsten ej uppgår till 1 785 kr.) utgör utan familjetillägg 3 kr. 50 öre och med familjetillägg 5 kr. Högsta belopp av hel sjukpenning (då den årliga arbetsförtjänsten uppgår till 6 885 kr. eller däröver) utgör utan familjetillägg 14 kr. och med familjetillägg 15 kr. 50 öre.

Har olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en tiondel, utgår på visst sätt bestämd livränta.

Enligt lagen den 3/1 1947 om allmän sjukförsäkring, vilken lag ännu ej trätt i kraft, skall enligt ändringar som beslutats 1953 (SFS nr 569) utgå, förutom ersättning för läkarvård, grundsjukpenning med 3 kronor om dagen samt tilläggssjukpenning under de första 90 dagarna med 1—17 kr. beroende på den försäkrades inkomst av anställning. Överstiger ej denna inkomst 1 800 kr. utgår ej tilläggssjukpenning. Uppgår inkomsten till 14 000 kr. eller däröver utgår tilläggssjukpenning med 17 kr. Därjämte skall utgå barntillägg med 1 kr. för 1 eller 2 barn, 2 kr. för 3 eller 4 barn och 3 kr. för 5 eller flera barn.

Reglerna om ersättning för olycksfall i arbete kommer vid sjukförsäkringslagens ikraftträdande att samordnas med reglerna i sistnämnda lag.

I promemorian behandlas även vissa andra ersättningsregler än de förut nämnda.

Ersättning från sjukkassa.

Enligt stadgarna för Stockholms erkända centralsjuk-kassa utgår sjukvård-ersättning med två tredjedelar av det belopp, vartill den sjukes utgifter för läkarvård uppgått. Sjukpenning utbetalas med det belopp medlemmen tillförsäkrat sig. Kassen meddelar försäkring till sjukpenning med lägst 2 och högst 14 kr. för dag. Barntillägg utgår med 50 öre för dag, då antalet barn är högst två, och eljest med 1 kr. för dag. Sjukpenning utgives ej för de tre första dagarna.

Sjukersättning enligt kollektivavtal.

Enligt kollektivavtalen inom livsmedelsbranschen erhåller i regel den som är sjuk halva lönen under högst 60 dagar. I något fall utgår två tredjedelar av lönen. I speciella fall förekommer även att arbetsgivaren endast skall bidra till avgift i sjukkassa.

Frågan om ersättning enligt avlöningsbestämmelser och kollektivavtal, från sjuk-kassa etc. åt bacillbärare.

Enligt kollektivavtalen torde det åtminstone i regel vara en förutsättning för att erhålla sjuklön att den anställde är sjuk. Några avtalsbestämmelser till förmån för bacillbärare torde ej förekomma.

Stats- och kommunalanställda äga däremot på grund av för dem gällande avlöningsreglementen i betydande omfattning bibehålla lön under avstängning på grund av smittfara.

Vad beträffar statstjänstemän åtnjuter enligt allmänna avlöningsreglementet den 30/6 1948 (SFS nr 436) ordinarie och extra ordinarie tjänstemän ävensom aspiranter och extra tjänstemän med minst 36 anställningsmånader oavkortad lön vid ledighet med anledning av tjänstgöringsförbud till förekommande av smittas spridning. Aspiranter och extra tjänstemän med minst 6 men mindre än 36 anställningsmånader vid tjänstledighetens början åtnjuter oavkortad lön högst 180 dagar men skall i övrigt vidkännas B-avdrag, såframt ej vederbörande myndighet på grund av särskilda förhållanden finner anledning medgiva att A-avdrag skall tillämpas eller att avdrag icke skall äga rum. Aspiranter och extra tjänstemän med mindre än 6 anställningsmånader vid tjänstledighetens början skall vidkännas C-avdrag.

Alla befattningshavare vid landstingen utom tillfälliga anställda erhåller vid tjänstledighet till förekommande av smittas spridning 80 procent av lönen under ett år. För tid därutöver ankommer på respektive förvaltningsutskott att pröva huruvida och i vilken utsträckning löneförmåner skall utgå. För personer som inträder i pensionsåldern gäller särskilda regler.

Vad beträffar kommunala tjänstemän gäller för Stockholms del att ordinarie befattningshavare äger i fall av förevarande slag under sammanlagt sex månader behålla avlöningen oavkortad; för tid därutöver har han att avstå tjänstgöringspengarna. Extra ordinarie och extra tjänstemän äger också behålla oavkortad lön under sex månader men är pliktig att för tid därutöver avstå, extra ordinarie 30 procent och extra 40 procent av avlöningen.

Från sjuk-kassa utgår ej ersättning för bacillbärare, eftersom sjuk-kassorna tolkar bestämmelserna så att förutsättning för erhållande av sjukpenning är att vederbörande är sjuk. Olycksfalls- och sjukförsäkringsbolagen synes emellertid ha en annan inställning till denna fråga. I skrivelse den 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 240.*

9/9 1953 till Tarifföreningen för Olycksfalls- och Sjukförsäkring har förfrågan framställts huruvida inkomstbortfall för s. k. bacillbärare, d. v. s. sådana som, utan att ha drabbats av sjukdom, på grund av smittfara avstängts från arbete under viss tid, samt inkomstbortfall för anställda vid sådana företag, som måst avbryta driften med anledning av epidemi, vore försäkringsbara risker. Vid sammanträde den 22/9 1953 har föreningens styrelse beslutat att till svar på nämnda skrivelse uttala att sjukförsäkrade personer vilka, utan att ha drabbats av arbetsoförmåga, av läkare eller behörig myndighet avstängts från arbete i egenskap av s. k. bacillbärare syntes böra erhålla ersättning av försäkringen såsom för sjukdom. Beträffande frågan om ersättning för inkomstbortfall för anställda vid sådana företag, som måst avbryta driften på grund av epidemi, har styrelsen uttalat att sådan ersättning i vart fall icke kunde grundas på olycks- eller sjukförsäkring, varför yttrande i denna del icke kunde avgivas från föreningen.

Förslag.

Utredningsmannen anmärker till en början, att den principiella utgångspunkten vid ersättningsfrågans bedömande torde vara att det åligger envar att, även med ekonomiska uppoffringar, bidra i kampen mot smittsamma sjukdomar. Det är naturligt att den enskilde ej bör äga rätt att i varje sådan situation då ekonomisk skada, större eller mindre, uppkommer för honom vända sig mot det allmänna med krav på skadestånd.

Lika naturligt är emellertid enligt utredningsmannen att den enskilde ej skall behöva underkasta sig vilka ekonomiska uppoffringar som helst för att i det allmännas intresse bidra till bekämpande av en epidemi. Det kunde exempelvis tänkas — något som även förekommit under nu ifrågavarande paratyfusepidemi — att myndigheterna som en säkerhetsåtgärd ansåg sig böra beordra radikala åtgärder som sedermera visade sig i något hänseende ej ha varit nödvändiga, eftersom smittan gått andra vägar än man vid en viss tidpunkt haft anledning förmoda. Myndigheternas åtgärder kunde i ett sådant fall måhända ej klandras, men den enskilde kunde med viss rätt anse att den ekonomiska uppoffring han till ingen nytta nödgats göra ej borde stanna på honom. På samma sätt måste det framstå såsom oskäligt om mycket stora ekonomiska uppoffringar skulle drabba endast ett fåtal.

Utredningsmannen yttrar vidare, att man på områden där frågor av detta slag oftare aktualiserades ansett sig böra lösa ersättningsfrågorna på ett annat sätt än som skett i epidemilagen och livsmedelsstadgan, och erinrar i detta sammanhang om de här förut berörda reglerna i epizooti-lagstiftningen. För bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar hade man funnit att en radikal värdeförstöring kunde vara nödvändig. Men man hade då också sagt sig att man ej borde ålägga den enskilde att underkasta sig sådana åtgärder utan det allmännas stöd.

Såsom i sammanhanget betydelsefullt åberopar utredningsmannen, att man i fråga om verkningarna av paratyfusepidemien hade att göra med

risker, mot vilka — enligt vad en undersökning givit vid handen — den enskilde knappast kunde skydda sig med försäkring.

Utredningsmannens slutsats blir, att de stora förluster som drabbat företag och enskilda inom vissa områden under epidemien på grund av myndigheternas ingripanden motiverar att ersättning i viss utsträckning lämnas från det allmänna. I den mån ej på grund av särskilda bestämmelser ersättning bör utgivas av hälsovårdsområdet (hälsovårdsnämnden) eller epidemidistriktet (landstinget eller motsvarande) synes enligt hans uppfattning gottgörelsen böra utgå av statsmedel.

Utredningsmannen övergår härefter till att diskutera de olika slag av förluster, som framkommit vid utredningen.

Företagsförluster.

Beträffande förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur är utgångspunkten för utredningsmannen att ersättning för dessa skador icke kan utgå enligt livsmedelsstadgan och att man i förevarande sammanhang kan bortse från hälsovårdsnämndens ersättningsskyldighet enligt 5 § epidemilagen. Angående de normer för ersättning av statsmedel, som nu bör utformas, anför utredningsmannen.

Fråga uppkommer huruvida full ersättning bör givas eller om den enskilde själv bör bära en del av förlusten. Eftersom det är skadornas omfattning som föranleder stöd från det allmänna, kan det motiveras att begränsa detta stöd på ett eller annat sätt.

Då det gäller ersättning för förstörda varor kan man sålunda tänka sig att begränsa ersättningen till visst procenttal av varans värde. Om man emellertid endast giver ersättning för direkta kostnader och direkta förluster och bestämmelserna därom får en restriktiv avgränsning och om ersättning sålunda i regel ej kommer i fråga för avbräck i näring genom omsättningsminskning o. d., uppkommer faktiskt för de flesta företag som drabbats av epidemien en reduktion som innebär att företaget likväl får bära sin del av bördan. På grund härav och i analogi med epizootilagstiftningens principer förordas att full ersättning får utgå för förstöring å varor och kostnader i samband därmed. Vid prövning av de krav som framställes torde emellertid ersättningsfrågan böra bedömas restriktivt.

Antalet ersättningsärenden skulle kunna nedbringas om det bestämdes att mindre ersättningsbelopp än exempelvis 50 kronor ej skulle komma i fråga. Ur skälighetssynpunkt skulle knappast heller någon invändning kunna göras mot en sådan begränsning. Frågan har i förevarande sammanhang praktisk betydelse, eftersom ett stort antal handlande fått förstöra exempelvis jästpartier av rätt litet värde. Med hänsyn bl. a. därtill att förstöringen av den tyska jästen ej torde ha varit nödvändig, eftersom sjukdomen ej torde ha uppkommit eller spritts genom jästen, och något mera omfattande arbete med dessa ersättningsärenden ej torde uppkomma — handlandena har i stor utsträckning redan genom sina organisationer framfört sina anspråk — synes ej heller någon sådan begränsning böra ske.

Vad beträffar värdet av den vara som skall ersättas torde inköpspriset och ej utförsäljningspriset böra läggas till grund för beräkningen. I den

mån förlusten begränsas därav att varan på något sätt kunnat komma till användning skall givetvis motsvarande minskning av ersättningen ske.

I princip bör ersättning utgå endast för förlust som grundar sig på myndigheternas åtgärder eller föreskrifter. Ersättning ifrågakommer alltså ej för djur som dött eller slaktats på grund av sjukdom. När det gäller ersättning för förstörda varupartier synes en viss liberalitet böra tillämpas då det gäller att bestämma sambandet mellan myndighets åtgärd och förlusten. Om exempelvis redan inköpta varor vid en kiosk vid ett avstängt bad eller vid en badrestaurang ej kunnat vinna avsättning och därför förstörts, bör ersättning kunna utgå. Det torde få ankomma på den myndighet som skall besluta om ersättning att bedöma huruvida viss värdeförstöring har sådant samband med myndigheternas åtgärder att ersättning bör utgå. Den principen bör dock gälla att om viss förlust är att betrakta endast såsom indirekt följd av epidemien och myndigheternas åtgärder, exempelvis att på grund av rådande förhållanden viss vara icke kunnat vinna avsättning, ersättning ej skall ifrågakomma. Ersättning för det i utredningen omnämnda lökpartiet torde sålunda ej böra givas.

En särskild fråga är huruvida ersättning bör utgå för djur som minskat i värde på grund av att slakten med anledning av slaktförbudet måst uppskjutas. Detta är väl en skada som har samband med myndigheternas åtgärder. Eftersom djuren ej undergått sådan värdeminskning att de ej kunnat användas för avsett ändamål, synes den förlust som uppkommit genom den fördröjda leveransen och den något försämrade kvaliteten skäligt böra bäras av ägaren.

Utredningsmannen beräknar sammanlagda beloppet av de skador under denna punkt, som skall ersättas, till *1 miljon kr.* och anför angående beräkningen följande. De i kol. 2 i tabellen (se bil. 1 vid protokollet) upptagna posterna uppgick till sammanlagt cirka 773 000 kr. Detta belopp borde, enligt vad förut sagts, minskas med beloppet av värdeminskning på vissa djur med 118 000 kr. eller alltså till 655 000 kr. Även andra reduktioner torde komma i fråga, vilka dock i detta sammanhang ej kunde preciseras. Summan av posterna i kol. 3 och 4 utgjorde ungefär 100 000 kr. De i noterna 1—3 i tabellen upptagna posterna beräknades kunna komma att medföra en slutlig ersättningsbar förlust av 275 000 kr. Härvid togs hänsyn till att ersättning i den ordning varom här var fråga ej borde innefatta garanti mot prisfall (not 3) och att lagringskostnad (d:o) i regel borde ersättas endast i samband med vara som förstörts eller väsentligt minskat i värde.

I fråga om merkostnad för egen slakt, ersättning till leverantörer av djur m. m. anför utredningsmannen, att ersättning ej syntes böra utgå för merkostnad för egen slakt eller för anskaffande av varor från ort utom länet. Här var fråga om olägenheter med ekonomisk verkan som den enskilde i regel själv borde bära. Huruvida slaktförbudets verkningar på nödslakt varit sådana att det direkt medfört förluster genom att kött ej kunnat tillvaragas torde i det särskilda fallet få bedömas av den i ersättningsfrågan beslutande myndigheten. Såsom

förut nämnts syntes ersättning ej böra utgå för djur som dött eller slaktats på grund av sjukdom och alltså ej heller för djur som av slakteriet kasserats på grund av att djuret varit sjukt.

För ändamål som avses under denna punkt beräknar utredningsmannen ett belopp av 5 000 kr.

Rörande förluster på grund av driftavbrott (omsättningsminskning m. m.) anför utredningsmannen.

Såsom förut nämnts torde någon generell rätt till ersättning ej böra medgivas i fall av förevarande slag. De fall som här förekommer är skiftande. Stundom är det fråga om avbräck för storföretag, stundom om förluster för småföretagare som av sin rörelse har en inkomst som närmast är att likställa med inkomst av arbetsanställning. Omständigheterna kan stundom vara ömmande. Vidare kan det förekomma att företagaren haft utgifter som blivit onyttiga genom att myndigheternas åtgärder under epidemien orsakat driftinställelse, exempelvis då avtal om hyra eller arrende blivit onyttigt men likväl måst fullföljas.

Efter att ha erinrat om den här förut nämnda i epizootilagstiftningen ingående ersättningsbestämmelsen vid väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst anför utredningsmannen vidare.

Det synes skäligt att en motsvarande regel uppställas då fråga är om ersättningar med anledning av paratyfusedemien. Ersättning bör dock kunna givas även i fall som icke är ömmande men där förlusten för exempelvis en restaurang eller annan affärsrörelse drabbat särskilt kännbart. Värdegränsen beträffande prövning direkt av Kungl. Maj:t torde kunna sättas till 500 kr. Då fråga är om utgift som blivit onyttig i följd av myndighets ingripande torde länsstyrelsen dock kunna avgöra ersättningsfrågan oberoende av det yrkade beloppets storlek.

Med hänsyn till den restriktiva tillämpning som enligt förslaget bör iakttagas i fall av förevarande slag beräknar utredningsmannen kostnaderna under denna punkt till högst 100 000 kr.

Vad angår löner till personal som ej varit i arbete yttras i promemorian.

Om ett företag på grund av myndighets ingripande med anledning av epidemien måst under viss tid avbryta driften, utgör lönebetalningar till anställda en sådan direkt utgift som i förevarande sammanhang bör ersättas. Ersättning i detta hänseende bör utgå icke endast då myndighet direkt förordnat om avstängningen utan även då epidemien och myndighets åtgärder faktiskt framtvingat avstängningen. I viss utsträckning bör ersättning i denna ordning även kunna beredas mindre företagare som intager en ställning likartad med en anställd på sådant sätt att han för sitt uppehälle är beroende av inkomsten på samma sätt som en anställd. Härifrån bör skiljas de fall då ett företag som ej drabbats av driftavbrott utbetalat sjukersättning till anställd som insjuknat i paratyfus eller utgivit ersättning till bacillbärare. Frågan om och i vad mån ersättning av allmänna medel skall utgå till sådana personer kommer att behandlas i det följande. Skall sådan ersättning utgå, skall avdrag ske med belopp som

arbetsgivaren utbetalat till den anställde. Arbetsgivaren bör i princip ej vara berättigad att av statsmedel återfå vad han sålunda utgivit. Är arbetsgivaren genom avtal förpliktad att utgiva ersättning till den sjuka eller bacillbäraren, finnes ej anledning till sådan återbetalning. Om en arbetsgivare utan avtal bereder den anställde samma förmån, bör han knappast försättas i en bättre ställning än den arbetsgivare som genom avtal förbundit sig att utgiva förmånen.

Enär de i kol. 7 i tabellen upptagna beloppen sammanlagt uppgår till 370 000 kr. men — enligt vad i kommentaren till tabellen sägs — här ingår krav å tillhopa 70 000—80 000 kr. för ersättningen till sjuka och bacillbärare och sistnämnda krav ej bör bifallas, beräknar utredningsmannen kostnaderna under denna punkt till 300 000 kr.

Angående punkten prov, bakteriologisk undersökning yttrar utredningsmannen, att regeln i 23 a § epidemilagen att epidemidistriktet skall gälda kostnaden för undersökning av prov från sjuk person, personer i hans omgivning eller från vatten, föda eller dylikt närmast avsåg prov från sjuka eller sådant som hade anknytning till sjuka personer. Detta framgick såväl av ordalagen i paragrafen som av motiven till densamma. De största beloppen under denna punkt (kol. 8 i tabellen) avsåg emellertid träckprov. Själva provtagningen bekostades av statsmedel och det syntes skäligt att ersättning fick utgå av statsmedel även för undersökning av proven. Ett särskilt skäl för att så borde ske var de exceptionellt stora kostnader som här skulle uppkomma för ett epidemidistrikt, nämligen det i Kronobergs län, därest enligt bestämmelserna i 23 a § epidemilagen det skulle anses åligga epidemidistriktet att betala dessa kostnader. I den mån fråga var om undersökningar av prov från sjuka personer synes epidemilagens regler böra tillämpas och kostnaderna således gäldas av epidemidistriktet.

De i kol. 8 upptagna beloppen uppgår till cirka 125 000 kr. Med motive-ring att ytterligare kostnader kunde uppkomma och de belopp som borde betalas av epidemidistrikt icke syntes vara mera betydande beräknar utredningsmannen för förevarande ändamål ett belopp av 140 000 kr.

Någon ersättning för de i kol. 9 och 10 i tabellen upptagna kostnaderna för desinfektion och övrigt (trycksaker m. m.) anser utredningsmannen icke böra utgå. Vad angår desinfektion anföres, att så omfattande smittreningsåtgärder, som förekommit exempelvis vid Alvesta slakteri, icke torde vara avsedda i 5 § epidemilagen och att i den mån skyldighet att svara för desinfektionskostnaden ej jämlikt nämnda lagrum ålåg hälsovårdsdistrikt, desamma syntes böra stanna på den enskilde.

Anställdas förluster.

Utredningsmannen behandlar först frågan om ersättning till dem, som varit sjuka i paratyfus och anför som sin uppfattning att det ej finns

särskild anledning att från det allmännas sida ingripa med ersättning åt dem. Paratyfus intog i detta hänseende knappast någon särställning bland de epidemiska sjukdomarna eller bland sjukdomar överhuvud; ett antal fall av paratyfus förekom varje år och situationen hade ej varit annorlunda för dem som drabbats av sjukdomen under årets epidemi än för dem som eljest drabbas av sjukdomen. I allmänhet förelåg numera för den enskilde i viss utsträckning trygghet mot inkomstbortfall vid sjukdom genom bestämmelser om sjuklön i avlöningsreglementen och kollektivavtal och genom sjukkasseväsendet m. m.

Annorlunda förhåller det sig enligt utredningsmannens uppfattning med bacillbärarna. I promemorian yttras.

Statliga och kommunala tjänstemän har genom avlöningsreglementen fått viss trygghet för denna risk. Men de som har att söka trygghet mot inkomstbortfall vid sjukdom i kollektivavtal eller i försäkring i sjukkassa åtnjuta i regel ej något skydd mot inkomstbortfall vid avstängning på grund av smittrisk. Frågan härom har under de senaste decennierna upprepade gånger uppmärksammats i riksdagen och ett av medicinalstyrelsen utarbetat förslag om ersättning av allmänna medel i dessa fall föreligger. Hittills har endast den utvägen stått öppen för bacillbärarna att hos Kungl. Maj:t begära ersättning, men ersättningsmöjligheterna i denna ordning har, då fråga ej är om kroniska bacillbärare, begränsats till ömmande fall.

Med rätta har framhållits att de personer som, utan att vara sjuka, i det allmännas intresse nödgas underkasta sig avstängning från verksamhet med därav följande inkomstbortfall bör kunna få ersättning i minst samma utsträckning som de personer, vilka drabbas av sjukdom.

Tvekan torde därför knappast råda därom att i förevarande sammanhang även bacillbärarna bör komma i åtnjutande av ersättning av allmänna medel. Det må emellertid framhållas att en ordning, varigenom åt dessa personer i efterhand beredes ersättning med ett engångsbelopp, icke är tillfredsställande, eftersom man kan räkna med att det stora flertalet är i behov av löpande inkomst för sitt uppehälle under den tid inkomstbortfallet inträffar. Det synes därför angeläget att en reglerad rätt till ersättning i dessa fall snarast kommer till stånd.

När det nu gäller att i administrativ ordning bereda bacillbärarna — varmed i detta sammanhang avses de tillfälliga, icke de kroniska bacillbärarna — ersättning av allmänna medel, synes det lämpligt att fastställa vissa enkla grunder för ersättningens bestämmande. En sådan metod som medicinalstyrelsen i sitt förslag av 1947 föreslagit, med anknytning till olycksfallsförsäkringslagens regler, torde ej böra komma i fråga i nu förevarande situation.

I diskussionen om rätt till ersättning åt bacillbärarna har av somliga framhållits att bacillbärarna bör erhålla full ersättning för inkomstbortfall. Även om skäl kan anföras för en sådan ståndpunkt synes man i vart fall i nuvarande situation, innan frågan fått sin slutliga lösning, ej böra taga ett sådant steg. De betänkligheter som anförts mot att behandla sjuka och bacillbärare så väsentligt olika har onekligen visst fog och det kan ej anses obilligt att ersättningen från det allmännas sida — i vart fall i det läge denna fråga nu befinner sig — i någon mån begränsas.

Utredningsmannen föreslår, att ersättningen till bacillbärarna begränsas till 70 procent av inkomstbortfallet i den mån det ej överstiger 30 kr. för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser i annan författning eller från arbetsgivare eller sjukkassa eller i form av socialt understöd. Om t. ex. den förlorade dagsinkomsten utgjort 40 kr. och den anställde fått 20 kr. av arbetsgivaren, skall enligt förslaget ersättning av statsmedel utgå med 70 procent av 10 kr. eller alltså 7 kr. för dag. Vidare föreslås, för att en gräns skall uppdragas mot de kroniska bacillbärarna, att ersättning i förevarande ordning ej skall utbetalas för längre tid än tre månader. Utredningsmannen anmärker att det endast är i enstaka fall som avstängningen av icke-kroniska bacillbärare sträcker sig över längre tid än några veckor. — Enligt utredningsmannens mening bör ersättning utgå icke endast till anställda utan även till företagare och andra som genom myndighets förordnande om avstängning på grund av smittrisk gått miste om inkomst.

I promemorian yttras, att om en person under viss tid varit sjuk men efter tillfrisknandet alltjämt är avstängd från arbete på grund av att han är bacillbärare, bör ersättning utgå från den tid, då sjukdomen ej längre i och för sig utgör hinder för arbete och ersättning alltså normalt ej längre utgår från arbetsgivare eller sjukkassa.

I enlighet med de nu angivna grunderna för ersättning åt bacillbärare bör enligt utredningsmannens mening utgå gottgörelse även till dem, som blivit arbetslösa på grund av driftavbrott i följd av myndighets åtgärder, dock att i detta fall ersättningen föreslås begränsad till högst två månader. Meningen är att denna rätt till ersättning skall föreligga icke endast för anställda vid företag som avstängts direkt på grund av myndighets förordnande utan även i sådana fall då myndighets åtgärder indirekt haft driftavbrott till följd.

Utredningsmannen beräknar ersättningarna till bacillbärare till sammanlagt 150 000 kr. enligt följande.

Anmälda yrkanden om ersättning till bacillbärare har i kol. 11 i tabellen upptagits till cirka 195 000 kr. Såsom förut nämnts har utredning från länsstyrelserna i 18 län ej begärts beträffande anställdas yrkanden om ersättning för förlorad arbetsförtjänst. I dessa län har emellertid enligt statistiken t. o. m. den 31 augusti 1953 endast förekommit 185 bacillbärare av det för hela riket till 1 241 uppgående antalet eller knappt 15 procent. Från nämnda 18 län har likväl anspråk av bacillbärare till belopp av något över 23 000 kr. anmälts motsvarande knappt 12 procent av det för hela riket fordrade beloppet. Den ofullständiga utredningen i de 18 länen synes därför ej motivera höjning av det i kol. 11 upptagna beloppet mer än till 200 000 kr. Eftersom utredningen verkställdes vid mitten av september och epidemien alltjämt pågår, ehuru i mindre omfattning än förut, får ytterligare höjning ske, förslagsvis med 50 000 kr. Reduktion av det sålunda till 250 000 kr. beräknade beloppet skall emellertid enligt vad förut anförts ske med 30 procent eller 75 000 kr. Maximeringen till 30 kr. per dag motiverar ytterligare reduktion med minst 25 000 kr.

Ersättning till arbetslösa på grund av driftavbrott i samband med epidemien beräknas av utredningsmannen till högst 20 000 kr.

Sammanlagda beloppet av de ersättningar för företags förluster och anställdas förluster, som utredningsmannen beräknar, uppgår alltså till 1 715 000 kr.

Allmänna begränsningar.

Eftersom ersättningarna är avsedda endast för förluster under den nu pågående epidemien, föreslås av utredningsmannen att ersättning skall utgå allenast för förlust som inträffat under tiden den 1 juni—den 31 december 1953.

Som allmän regel för samtliga de ersättningar som bör komma i fråga föreslås, i analogi med vad som är stadgat i epizootilagen, att om den som begärt ersättning dömes till ansvar för förseelse av slag som avses i epidemilagen eller livsmedelsstadgan, den myndighet som beslutar om ersättningen skall äga bestämma att ersättning ej skall utgå eller att ersättningen skall reduceras med visst belopp. Vidare bör enligt förslaget ersättning ej heller eljest utgå när någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlust i de hänseenden varom här är fråga eller om någon till stöd för ansökning om ersättning medvetet lämnat oriktig uppgift.

Ordningen för prövning av frågor om ersättning.

Utredningsmannen föreslår, att frågor om ersättning i samtliga fall, utom då det gäller ersättning till företag för förluster på grund av driftavbrott (omsättningsminskning m. m.) och det yrkade beloppet överstiger 500 kr., skall prövas och avgöras av länsstyrelsen i länet. Frågor om ersättning för förluster på grund av driftavbrott då det yrkade beloppet överstiger 500 kr. skall däremot avgöras av Kungl. Maj:t utom såvitt gäller utgifter som blivit onyttiga till följd av myndighets åtgärder. Till Konungen ställda ansökningar i detta hänseende skall ingivas till länsstyrelsen, som med eget yttrande översänder ansökningarna till inrikesdepartementet.

Klagan över länsstyrelses beslut i ersättningsfråga skall enligt förslaget kunna föras hos Kungl. Maj:t.

Utredningsmannen anser vidare lämpligt att det stadgas, att ansökning om ersättning bör, vid äventyr av förlust av rätt till ersättning, ha inkommit till länsstyrelsen senast viss dag, förslagsvis den 1 februari 1954. När särskilda skäl därtill föranleder bör dock hinder ej föreligga att upptaga en för sent inkommen ansökning till prövning, men i princip bör bestämmelsen om slutdag ha preklusiv verkan. De ansökningar som ingivits under den förberedande utredning som skett under september 1953 synes enligt utredningsmannen i stor utsträckning kunna ligga till grund för prövning av ersättningsanspråk.

Utredningsmannen anser det lämpligt att regler om ersättning upptages i en kungörelse. Ett utkast till kungörelse finnes intaget i promemorian och torde såsom *bilaga 2* få fogas vid protokollet i detta ärende.

Yttrandena över utredningsmannens förslag.

Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget att särskild ersättning — utöver vad gällande lagstiftning medger — skall utgå av statsmedel för skador som uppstått i anledning av myndigheternas ingripanden i samband med innevarande års paratyfusepidemi. Angående sin principiella inställning till frågan anför *statskontoret* efter att ha berört bestämmelserna i epidemilagen och livsmedelsstadgan.

Såsom utredningsmannen angivit torde det få antagas, att bestämmelserna ej taga sikte på förluster eller omkostnader av den omfattning och måhända ej heller alltid av det slag, som förekommit under 1953 års paratyfusepidemi. Med hänsyn till de betydande ekonomiska skador, som denna epidemi medfört, varigenom ärendet får karaktär av katastroffall, vill statskontoret ej resa invändning mot att det allmänna i detta fall träder mellan på ett mera verkningsfullt sätt än som förutsättes i förenämnda lagstiftning. Det bör emellertid slås fast, att ett ingripande från statens sida med ekonomisk hjälp på grund av föreliggande särskilda omständigheter icke på något sätt får tillmätas prejudicerande betydelse. Då alltså fråga är om att av billighetsskäl öppna möjligheter att utgiva ersättning för olika slag av förluster, finner statskontoret uppenbart, att ersättningsgrunderna måste bli förhållandevis snäva och att ersättning företrädesvis bör ifrågakomma, då den inträffade förlusten är en direkt följd av myndigheternas beslut. Statskontoret vill ock understryka utredningsmannens principiella uttalande, att gottgörelse av statsmedel till skadelidande bör utgivas endast i den mån ej hälsovårdsområdet eller epidemidistriktet på grund av särskilda bestämmelser har att utgiva ersättning.

Ehuru remissmyndigheterna alltså givit sin principiella anslutning till förslaget att ersättning skall utgå, har på en del punkter kritik framställts mot detaljer i förslaget.

Beträffande skador genom förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur föreslår *statskontoret*, med hänsyn till att enligt livsmedelsstadgan ersättning ej utgår i dessa fall, att företagare själva får svara för skador intill ett belopp av 100 kronor. Som särskild motivering anföres vidare, att genom en sådan begränsning antalet ersättningsärenden skulle nedbringas betydligt.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser i motsats till utredningsmannen, att under denna rubrik ersättning bör utgå även för den värdeminskning å djur, som förorsakats av att slakt måst uppskjutas på grund av slaktförbudet. Det anföres, att värdeminskningen är en direkt följd av myndigheternas åtgärder och att — om direkta förluster i övrigt ersättes — förluster genom värdeminskning icke bör undantagas, även om djuren kunnat

användas för annat ändamål, i synnerhet som dessa förluster uppgår till betydande belopp.

Medicinalstyrelsen behandlar frågan om — såsom utredningsmannen föreslagit — ersättning bör utgå för de jästpartier, som omhändertagits och förstörts. Styrelsen anför.

Även om den fortsatta utvecklingen visade, att epidemin orsakades av annat födoämne, torde medicinalstyrelsens rekommendation angående jästen få anses ha varit fullt motiverad. Den epidemiologiska utredningen pekade ganska tydligt på jästen som ett misstänkt födoämne och undersökningen av olika jästpartier visade på så avsevärda föroreningar av jästen, att ingrepp redan av denna anledning varit påkallat. Med hänsyn till sistnämnda förhållande finner medicinalstyrelsen det tveksamt, om ersättning för jästen bör utgå från statsverket på sätt utredningsmannen synes ha tänkt sig.

I fråga om förluster bestående i merkostnad för egen slakt, ersättning till leverantörer av djur m. m. anför *statskontoret*, att det icke finner skäl att tillstyrka att ersättning utgår i det av utredningsmannen avsedda fallet att ett slaktförbuds verkningar medfört förluster genom att kött vid nödslakt ej kunnat tillvaratagas.

Vad angår förluster genom driftavbrott (omsättningsminskning m. m.) anför *statskontoret*, att enligt dess mening bör — i analogi med vad som föreskrives i epizootilagstiftningen — såsom villkor för ersättning av statsmedel gälla, att vederbörande genom myndighets ingripande vållats väsentligt intrång i näring samt att särskilda skäl föranleder till sådan ersättning. Omständigheterna i det särskilda fallet bör alltså vara ömmande. Därjämte kunde ifrågasättas, om icke endast sådana företagare, vilka tillhandahåller livsmedel i en eller annan form, bör beredas ersättning av allmänna medel.

Länsstyrelsen i Kronobergs län yttrar, att även med den restriktiva utformning förslaget fått i fråga om detta slags ersättning, kostnaderna dock syntes ha beräknats för lågt. Med hänsyn till de omfattande driftinskränkningar epidemien föranledde och storleken av anmälda ersättningskrav för dylika förluster syntes kostnaderna böra uppskattas till åtminstone 200 000 kr.

Beträffande företags förluster genom utbetalning av löner till personal som ej varit i arbete anför *statskontoret*.

Statskontoret vill i detta sammanhang erinra, att ifrågavarande epidemi inträffat å tid, då personal i stor utsträckning åtnjutit semester. Fall torde sålunda ha förekommit, att de anställda fått räkna tiden för driftavbrottet helt eller delvis såsom avlönad semester. I den mån så skett torde ersättning till vederbörande företag för utgiven lön ej böra ifrågakomma. Såsom villkor för här avsedd gottgörelse bör gälla, att avstängningen skett på grund av myndighets beslut eller, därest formligt beslut ej förelegat, avstängningen i allt fall skulle ha kunnat påkallas av vederbörande myndighet. För att förhindra att ersättning i ett och samma fall utgår såväl

till arbetsgivaren för löneutbetalningar under driftavbrott som ock till arbetstagare på grund av arbetslöshet bör tillses, att löneutbetalningen skett i omedelbar anslutning till driftinställelsen vid företaget. Ersättning bör slutligen medgivas endast för lön till arbetare, som varit avstängd från arbete och alltså ej tagits i anspråk för andra göromål inom företaget.

Medicinalstyrelsen anser att på denna punkt en utvidgning av möjligheterna till ersättning bör övervägas. Styrelsen anför.

I likhet med utredningsmannen anser medicinalstyrelsen det skäligt att, när driftavbrott förelegat, ersättning skall utgå till företag för löneutbetalningar till från arbete avstängd personal. Styrelsen finner det likaledes motiverat, att ersättningen icke begränsas till sådana fall, där myndighet direkt förordnat om avstängningen. Utredningsmannen anser emellertid, att ersättning icke bör utgå för utbetalad sjukersättning till anställd, insjuknad i paratyfus, eller för utbetald lön till bacillbärare vid företag, som ej drabbats av driftavbrott. I fråga om dessa fall vill medicinalstyrelsen framhålla den epidemiologiska betydelsen av isolering respektive avstängning från arbete med livsmedel. Erfarenheten visar, att de anställda själva icke alltid beaktar detta, i synnerhet när de känner sig fullt friska och arbetsföra. För ett gott resultat krävs av de anställda i ett livsmedelsföretag stor observans och beredvillighet att rapportera egna, lindriga symptom hos sig själva samt en helhjärtad medverkan från arbetsgivare och arbetsbefäl. För att undersökningar och provtagningar vid livsmedelsföretag under en utbruten eller befarad epidemi skall ge betryggande resultat, kan man inte avvakta, att det konstaterats ett flertal bakteriologiskt säkra sjukdomsfall eller bacillbärare bland personalen. Även person, som haft blott antydde sjukdomstecken eller vars anhöriga företett sådana, bör i avvaktan på resultatet av undersökning avstängas från arbete såsom misstänkt smittspridare.

Det torde vara svårt eller omöjligt att föreskriva och effektivt genomföra sådana avstängningar från arbete, som här avses, utan att på förhand kunna utlova ekonomisk ersättning till de berörda arbetarna för mistad arbetsförtjänst. Den arbetsgivare, som inser detta och beredvilligt ställer medel till förfogande, medverkar alltså i hög grad till smittbekämpandet. Det måste te sig orättvist om sådana företag, på sätt utredningsmannen föreslår, skulle få en mindre gynnsam bedömning än de, som redan hunnit bli så genominfekterade att hälsovårdsmyndigheterna ansett sig berättigade ingripa. Vinner den avutredningsmannen angivna principen stadfästelse, kan det befaras, att intresset för nu antydde, frivilliga förebyggande åtgärder sjunker med epidemiologiska och även ekonomiska konsekvenser för det allmänna.

Länsstyrelserna i Kronobergs och Västernorrlands län anser båda, att ersättning bör utgå även för lön till personal, som i egenskap av bacillbärare avstängts från arbete. Förstnämnda länsstyrelse anför.

Skälet för att ersättning icke bör utgå till arbetsgivare för lön till personal, som avstängts från arbete såsom bacillbärare, skulle enligt utredningsmannen vara, att då arbetsgivare, som genom avtal är förpliktad utgiva lön till sjuk eller bacillbärare, icke bör erhålla ersättning, bör icke arbetsgivare, som utan avtal utgivit sådan lön, försättas i en bättre ställning. Såsom utredningsmannen i sin redogörelse för gällande avtalsbestäm-

meler framhållit, torde emellertid icke finnas några avtal, som garantera lön åt bacillbärare. Under sådana förhållanden synes det länsstyrelsen icke skäligt, att arbetsgivaren skall bära omkostnaden för lön till personal, som icke varit sjuk men som han ändock icke fått hava i arbete.

Även länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att utredningsmannens motivering för sitt förslag på denna punkt icke är hållbar.

Det är dock stor skillnad mellan att fullgöra avtalsenliga förpliktelser och att frivilligt utgiva understöd. Många arbetare, som nu kunnat klara sin ekonomi, skulle ha fallit fattigvården till last, om arbetsgivarna icke trätt emellan. Såsom framgår av utredningen torde det endast vara staten och kommunerna, som äro skyldiga att utgiva ersättning till bacillbärare. Då privata företag av humanitära skäl i stor utsträckning frivilligt utgivit lön till dessa anställda, vore det enligt länsstyrelsens mening oskäligt att låta företagen själva stå för dessa kostnader och därigenom låta dem lida för att de visat prov på god samhällsanda.

I fråga om kostnader för prov och bakteriologisk undersökning anför statskontoret, att ämbetsverket icke vill motsätta sig att ersättning för undersökning å laboratorium av andra prov än som avses i 23 a § epidemilagen får utgå av statsmedel. Dock föreslås den begränsningen, att gottgörelse skall lämnas endast för den del av kostnaden, som överstiger 1 000 kr., intill vilket belopp vederbörande epidemidistrikt alltså självt bör svara.

Beträffande anställdas förluster anför statskontoret.

Vad gäller bacillbärare och arbetslösa måste statskontoret givetvis ställa sig mycket betänksamt mot att i förevarande sammanhang en generell rätt för dessa kategorier att komma i åtnjutande av ersättning av allmänna medel tillskapas. Endast under det oeftergivliga villkoret, att ett utgivande av dylika ersättningar icke gives prejudicerande verkan, anser sig statskontoret kunna godtaga, att för här avsedda fall införes rätt till ersättning utan behovsprövning. Då de föreslagna ersättningsgrunderna giva i stort sett samma resultat som den nya sjukförsäkringslagstiftningen, ha desamma ej föranlett erinran. Enligt vad utredningsmannen angivit är det endast i enstaka fall som avstängningen sträckt sig längre tid än några veckor. Med hänsyn härtill torde ersättning till bacillbärare böra begränsas att avse högst två månader. Till arbetslösa synes sådan ersättning böra utgå under högst en månad.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anmärker blott på en detalj i förslaget i denna del.

Ersättningsbeloppet bör såsom föreslagits beräknas på den inkomst, som faktiskt förlorats genom avstängningen. Har den som drabbats av inkomstbortfall blivit återbetalningsskyldig för lön eller understöd, som uppburits under avstängningstiden, bör följaktligen icke sådan ersättning tillgodoräknas såsom inkomst under samma tid. Sålunda bör icke såsom utredningsmannen föreslagit socialt understöd, som i princip kan återkrävas, jämföras med lön eller annat understöd, för vilket återbetalningsskyldighet icke föreligger.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län gör samma påpekande som länsstyrelsen i Kronobergs län samt anför vidare att möjligheten att få ersättning för inkomstbortfall borde omfatta även dem, som varit sjuka under epidemien. I sistnämnda hänseende yttras.

Det kan måhända såsom i utredningen framhålles synas vara mindre rättvist mot andra sjuka om de, som insjuknat under nu ifrågavarande epidemi, genom att i ersättningshänseende jämföras med de s. k. bacillbärarna erhålla större möjligheter till ersättning än som stå andra sjuka till buds. Såvitt länsstyrelsen kunnat finna skulle emellertid den föreslagna kungörelsen, om skillnad gjordes mellan sjuka och bacillbärare, vålla myndigheterna synnerligen stora svårigheter vid tillämpningen samt medföra att stora grupper av de drabbade orättvist uteslötes från ersättning.

För dem, som varit intagna å epidemisjukhus, har det tidigare icke varit aktuellt att få tidpunkten för sjukdomens upphörande fastställd. Men enligt förslaget skola även de erhålla ersättning för den tid, de varit att anse som bacillbärare, ehuru de fått kvarstanna på sjukhuset. Under epidemien upprättades emellertid på många håll i landet tillfälliga epidemisjukhus, vilka nu äro upplösta och vilkas personal är skingrad. Det torde bli vanskligt att med hjälp endast av sjukhusjournalerna avgöra — enligt 6 § andra stycket i förslaget — från vilken dag förlusten av arbetsinkomst upphörde att vara beroende av sjukdomen. Även beträffande dem, som vårdats i hemmet, kan det tänkas bli svårt att verkställa erforderlig utredning. Den läkare, som vårdat sökanden, kan t. ex. ha lämnat orten. Även på grund av andra omständigheter torde det bliva svårt att i efterhand anskaffa utredningsmaterial. När ersättningsanspråken bli föremål för prövning kommer ett halvt år eller mer att hava förflutit efter den tid, sökanden var sjuk i paratyfus eller isolerad enligt 3 § 3 mom. epidemilagen.

Ur medicinsk synpunkt torde någon gräns mellan de sjuka och bacillbärarna icke kunna uppdragas. Bacillbärare av det slag, som förekommit under epidemien, torde snarast vara att betrakta som sjuka personer ehuru utan sjukdomssymptom. Det har därför under epidemien i icke obetydlig omfattning förekommit att läkare förklarar bacillbärare vara sjuka. Dessa bacillbärare skulle alltså få nöja sig med de ersättningar de erhållit från sjukkassan, medan andra bacillbärare, vilka icke sjukförklarats, skulle kunna erhålla ersättning av statsmedel. Ur rättvisesynpunkt kan det icke vara tillfredsställande att i fråga om rätten till statsersättning likartade fall bedömas olika på grund av omständigheter, varöver sökandena icke själva kunnat råda. Om man icke utgiver ersättning för den tid en arbetstagare varit sjuk kommer det även att medföra att de som underlåtit att för läkare uppgiva sina sjukdomssymptom premieras, enär de få ersättning även för den tid, de varit sjuka. Ett sådant förfarande skulle få till följd att, om en liknande epidemi uppkomme, de sjuka i betydligt större omfattning än vad under denna epidemi varit fallet komme att undandraga sig läkarkontroll.

Såsom utredningsmannen framhållit bör det fastställas vissa enkla grunder för ersättningens bestämmande. Det enklaste sättet att bestämma ersättningen och det som kommer att medföra minst orättvisor är enligt länsstyrelsens mening att ersättning utgår från och med den dag, arbetstagare varit förhindrad att utöva arbete — vare sig detta berott på att han insjuknat i paratyfus eller underkastats observation eller isolering

jämlikt 3 § 3 mom. epidemilagen — till den dag dessa hinder för hans arbetsutövning upphöra.

De av utredningsmannen föreslagna allmänna begränsningarna i ersättningsrätten har föranlett särskilt yttrande av två remissinstanser. *Statskontoret* går in på frågan om begränsningsreglernas tillämpning i ett visst konkret fall och anför därvid.

I sin redogörelse för paratyfusedpidemien 1953 uttala medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen, att smittospridningen med största sannolikhet skett med slakteriprodukter från Alvesta slakteri, varjämte styrelserna framföra vissa anmärkningar mot speciella förhållanden vid slakteriet och vid transporter därifrån. Utredningsmannen har föreslagit, att ersättning ej skall utgå till den, som avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlusten. Vidare skall om den som begärt ersättning dömes till ansvar för förseelse enligt epidemilagen eller livsmedelsstadgan rätten till ersättning kunna helt eller delvis bortfalla. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat kommer åtal ej att väckas mot Alvesta slakteri på grund av försummelse enligt livsmedelsstadgan eller epidemilagen. Med anledning härav vill statskontoret framhålla, att då det här är fråga om att av skälighetshänsyn bereda möjlighet till ersättning för lidna förluster, det får anses naturligt att från rätt till gottgörelse uteslutes person eller företag beträffande vilka föreligga skäliga misstankar att de genom vållande eller försummelse bidragit till epidemiens spridning eller försvårat dess bekämpande. Mot bakgrunden härav och med hänsyn till vad medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen uttalat rörande epidemien måste statskontoret finna det stötande, om någon som helst ersättning skulle utgå till Alvesta slakteri för uppgivna förluster.

Medicinalstyrelsen anser att de av utredningsmannen föreslagna allmänna begränsningarna bör skärpas. Styrelsen anför härvid, att den med hänvisning till de i styrelsens redogörelse över epidemien redovisade utredningarna finner skäl tala för att även annan än den som åsyftas i 10 § andra stycket i utredningsmannens förslag till kungörelse må vidkännas jämkning i sina ersättningsanspråk, om han genom underlåtenhet att iakttaga tillbörlig aktsamhet och omsorg i hygieniskt avseende kan antagas ha medverkat till skadans omfattning.

I fråga om ordningen för prövning av frågor om ersättning är *statskontoret* av annan mening än utredningsmannen.

Enligt förslaget skulle förevarande ersättningsfrågor i allmänhet prövas och avgöras av länsstyrelsen i länet och klagan över länsstyrelsens beslut kunna föras hos Kungl. Maj:t. För vinnande av enhetlighet i bedömandet av de särskilda ersättningsfallen anser statskontoret det nödvändigt, att prövningen lägges i händerna på ett centralt organ. Lämpligen kan för ändamålet inrättas en tremannanämnd med uppdrag att på grundval av från länsstyrelserna inkommet utredningsmaterial hos Kungl. Maj:t framlägga förslag i ersättningsfrågorna i enlighet med de grunder statsmakterna komma att föreskriva.

Departementschefen.

Som jag tidigare framhållit förekommer sjukdomen paratyfus varje år i vårt land. Under den femårsperiod, som förflöt närmast före 1953, varierade antalet årliga fall av sjukdomen — såvitt av medicinalstyrelsens statistik framgår — mellan något över 100 och närmare 400. I mitten av juni 1953 utbröt en paratyfusedepidemi, som blev av mycket stor omfattning och som ännu ej helt övervunnits. Under tiden den 16 juni—den 31 augusti inträffade enligt tjänsteläkarnas rapporter över 7 700 kliniska fall, varjämte antalet personer, som utan att vara sjuka behandlades såsom bacillbärare enligt gällande lagstiftning, uppgick till närmare 1 250. Därefter har sjukdomen avtagit. Under sista hälften av oktober inträffade 61 kliniska fall av sjukdomen och var antalet nya bacillbärare 17. — Medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen har till mig avgivit en redogörelse för epidemien, som delvis redovisats i det föregående. Av redogörelsen framgår, att det icke varit möjligt att fastställa den ursprungliga smittkällan. Däremot anses klarlagt, att de primära sjukdomsfallen orsakats genom förtäring av slakteriprodukter från Kronobergs läns slakteriförenings slakteri i Alvesta. Angående orsakerna till att epidemien fått en så stor spridning har meningarna i viss mån varit delade. Det är emellertid otvivelaktigt att en verksam bidragande omständighet var den starka värmebölja, som satte in omkring mitten av juni och varade några veckor.

För att hejda eller begränsa epidemien har vederbörande myndigheter inskridit på olika sätt. Direkta ingrepp mot enskilda har framför allt gjorts av länsstyrelser och hälsovårdsnämnder med stöd av befogenheter som tillkommer dem enligt gällande lagstiftning, nämligen epidemilagen och livsmedelsstadgan. Bland de ingripanden, som drabbat företagare, må här nämnas att förbud mot slakt till avsalu, mot tillverkning av vissa charkuterivaror och mot utförsel av levande nötkreatur m. m. meddelades för Kronobergs län, att i skilda delar av landet livsmedel, framför allt slakteriprodukter, omhändertagits från producenter och handlande m. fl. och i stor utsträckning förstörts, att rengöring och desinfektion av fabriks-, handels- och restauranglokaler påbjudits, vilket föranlett att lokalerna måst hållas stängda någon tid, samt att badförbud utfärdats för vissa orter och allmänna friluftsbad stängts. Mot enskilda personer har ingripanden skett i form av isolering jämlikt epidemilagen av sjuka samt sådana som, utan att vara sjuka, konstaterats vara bacillbärare eller misstänkts föra smitta. I egenskap av arbetstagare har naturligtvis enskilda drabbats även av sådana åtgärder mot företag, som medfört att företaget fått stängas.

Det är givet att sådana ingripanden, som jag nu nämnt, medfört ekonomiska skador och förluster av skilda slag. I vilken utsträckning detta

förekommit får man en uppfattning om genom förevarande utredning, som — utan att likväl vara fullständig — visat att fram till i mitten av september skador anmälts till ett sammanlagt belopp av 2,4 miljoner kr., vartill kommer mer än en halv miljon kr. i reservationsvis anmälda befarade förluster.

Helt naturligt har man nu ställt sig frågan huruvida enligt gällande ordning det föreligger någon rätt för dem som drabbats av sådana ingripanden av myndighet att erhålla ersättning av det allmänna för därav uppkomna skador. Såsom utredningsmannen visat torde det icke finnas någon allmän sådan rätt, oberoende av lagstiftning. Vad angår de på området gällande författningarna, livsmedelsstadgan och epidemilagen, innehåller den förra icke någon bestämmelse om ersättning under det att epidemilagen i 5 § har ett stadgande enligt vilket, om hälsovårdsnämnd låter förstöra gång- och sängkläder eller andra föremål som kan befaras överföra smitta, detta skall ske mot utgivande av skälig ersättning. Enligt utredningsmannens uppfattning, som delas av remissmyndigheterna, avser emellertid detta stadgande närmast förstöring av kläder och annan rent personlig egendom. För egen del är jag av samma mening. 5 § epidemilagen kan icke antagas vara avsedd för förstöring av t. ex. livsmedelslager av det slag, som ägt rum under den nu ifrågavarande epidemien.

I promemorian har utredningsmannen framhållit, att det visserligen bör åligga envar att, även med ekonomiska uppoffringar, bidra i kampen mot smittsamma sjukdomar men att billigheten kräver att han härvid likväl icke skall behöva underkasta sig vilka uppoffringar som helst. Utredningsmannen har ansett att de stora förluster som drabbat företag och enskilda under paratyfusedemien detta år på grund av myndigheternas ingripanden motiverar att ersättning i viss utsträckning lämnas från det allmänna. Utredningsmannens förslag, att ersättning nu skall utgå utöver vad gällande lagstiftning medger, har i princip godtagits av de fyra remissmyndigheterna.

Tanken att mera betydande ingrepp i medborgarnas rättssfär, som sker för att bekämpa epidemier, kan böra föranleda att det allmänna utger ersättning, har fått ett uttryck i den praxis som tillämpas beträffande gottgörelse åt personer, som isolerats i egenskap av konstaterade eller presumtiva bacillbärare. Av den tidigare redogörelsen framgår att det ända sedan epidemilagens tillkomst har ansetts att ersättning av statsmedel bör kunna utgå till s. k. kroniska bacillbärare efter prövning av förhållandena i varje särskilt fall och att sådan ersättning också utbetalts i ett tämligen stort antal fall. Sedan mer än 15 år tillbaka har motsvarande tillämpats i fråga om personer, som utan att vara sjuka misstänkts föra smitta och därför isolerats; beträffande dem har utbetalning skett blott i ömmande fall. — Förslag till författningsbestämmelser med generella regler om ersättning i båda de nu nämnda fallen har efter framställning av

3 — Bihang till riksdagens protokoll 1953. 1 saml. Nr 240.

riksdagen upprättats av medicinalstyrelsen och övervägs f. n. inom vederbörande statsdepartement.

Om det således i fråga om epidemibekämpning icke saknas exempel på att man ansett ersättning av det allmänna böra utgå i vissa fall för skador genom myndigheternas ingrepp, så har inom epizootilagstiftningen gjorts till regel att ersättning lämnas för värdeförstöring och vissa andra förluster som uppstå till följd av myndigheternas åtgärder för att bekämpa en smittsam husdjursjukdom. Det bör då framhållas, att de inskridanden som måst ske under den osedvanligt omfattande paratyfusedepidemi 1953 till sin natur av ingrepp i enskildas ekonomiska förhållanden i viss mån liknar dem som äger rum under exempelvis en mul- och klövsjukeepizooti. Just skadeverkningarnas stora omfattning under årets paratyfusedepidemi gör det naturligt att i ersättningsfrågan göra jämförelser med vad som gäller inom epizootilagstiftningen, som tager sikte på förhållanden där dylika skador är mera vanliga.

Mot bakgrunden av vad jag nu sagt framstår det för mig såsom ett billighetskrav att det allmänna i de fall som nu är i fråga bereder ersättning i större omfattning än som eljest sker i samband med epidemier. Jag vill därför ansluta mig till utredningsmannens nyssnämnda principiella inställning och föreslår alltså att i anledning av ifrågavarande epidemi ersättning enligt närmare angivna grunder skall utgå utöver vad som följer av 5 § epidemilagen. Likaså biträder jag utredningsmannens förslag att denna extraordinära ersättning skall lämnas av statsmedel. Jag finner angeläget att understryka, att det är de alldeles säregna omständigheterna vid denna epidemi som föranleder förslaget och att det förhållande att ersättning nu utgives därför icke får tillmätas prejudicerande betydelse.

Innan jag går in på de olika slagen av skador och deras behandling i ersättningshänseende vill jag något uppehålla mig vid de allmänna begränsningar i fråga om möjligheten till ersättning, som utredningsmannen föreslagit. Enligt förslaget skall härutinnan gälla bl. a., att om någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förluster, ersättning icke må utgå till honom eller företaget som han företräder samt att, om någon dömes till ansvar för förseelse mot epidemilagen eller livsmedelsstadgan, den myndighet som prövar ersättningsfrågan skall kunna bestämma att ersättning icke skall utgå eller också utgå med minskat belopp. I anslutning till denna föreslagna regel har statskontoret upptagit frågan huruvida, på grund av ifrågasatta fel eller försummelser, ersättning bör förvägras det företag, som framställt de största ersättningskraven, nämligen Kronobergs läns slakteriförening i Alvesta. Statskontoret har erinrat om att medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen i sin här tidigare omnämnda redogörelse för epidemien uttalat, att smittspridningen med största sannolikhet skett med slakteriprodukter från föreningens slakteri i Alvesta och att de framfört vissa anmärkningar mot speciella förhållanden vid slakteriet och vid transporter

därifrån. Enligt statskontorets mening får det, då det är fråga om att av skälighetshänsyn bereda möjlighet till ersättning för lidna förluster, anses naturligt att från rätt till gottgörelse uteslutes personer eller företag beträffande vilka föreligger skäligen misstankar att de genom vållande eller försummelse bidragit till epidemiens spridning eller försvårat dess bekämpande. Mot bakgrunden härav och med hänsyn till vad medicinalstyrelsen och veterinärstyrelsen uttalat rörande epidemien har statskontoret ansett det stötande, om någon som helst ersättning skulle utgå till Alvesta slakteri för uppgivna förluster. — Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande — under hänvisning till redogörelsen för epidemien — förklarat att skäl talar för att även annan än den, som fällt till ansvar för förseelse mot epidemilagen eller livsmedelsstadgan, må vidkännas jämkning i sina ersättningsanspråk, när han genom underlåtenhet att iakttaga tillbörlig aktsamhet och omsorg i hygieniskt avseende kan antagas ha medverkat till skadans omfattning.

Gemensamt för statskontorets och medicinalstyrelsens inställning beträffande ifrågavarande allmänna begränsningar synes vara att ämbetsverken båda vill gå längre än utredningsmannen i inskränkande riktning. Vid bedömning härav bör ihåggas att här icke är fråga om utövning av lagliga rättigheter utan om att av billighetshänsyn bereda viss gottgörelse. Det förefaller mig emellertid vara en alltför snäv begränsning av skälighetsprövningen om man som statskontoret föreslagit utesluter den skadelidande från ersättning så snart skäligen misstankar för vållande eller försummelse föreligger. En dylik begränsning bör ifrågakomma endast om verkliga skäl kan förebringas för att anse att den skadelidande själv genom vållande eller försummelse medverkat till uppkomsten av skadan. Jag anser sålunda att den av medicinalstyrelsen föreslagna principen för begränsning är i stort sett riktig.

Jag övergår nu till frågan huruvida och i vad mån ersättning bör utgå för olika slag av skador.

Beträffande företagsförluster vill jag till en början i anslutning till vad statskontoret yttrat understryka, att ersättning företrädesvis bör ifrågakomma, då den inträffade förlusten är en direkt följd av myndigheternas beslut. Enligt utredningsmannens förslag skulle i princip ersättning utgå endast för förlust som grundar sig på myndigheternas åtgärder eller föreskrifter. Men när det gäller förstörda varupartier och ersättning för lön åt anställda skulle man i tillämpningen visa viss liberalitet i fråga om att bestämma sambandet mellan myndighets åtgärder och uppkomna förluster. Även enligt min mening kan det visa sig nödvändigt att i dessa fall liksom i fråga om företagsförluster i övrigt icke hålla alltför strikt på att ett direkt samband skall föreligga. Så t. ex. bör den omständigheten att ett allmänt bad icke fått begagnas av allmänheten rimligen anses innebära att en inom badområdet belägen restaurang faktiskt blivit avstängd genom myndighets

beslut även om beslutet icke formellt innehållit detta. Men jag anser nödvändigt att dylika avsteg från kravet på direkt samband göres med den största försiktighet; på bedömningen kan emellertid inverka att ömmande omständigheter anses föreligga.

Mot utredningsmannens förslag om ersättning för förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur har i princip inga erinringar gjorts av remissmyndigheterna. Statskontoret har emellertid föreslagit den begränsningen att företagare intill ett belopp av 100 kronor själv får bära den uppkomna förlusten. På denna punkt instämmer jag med statskontoret. Det torde vara rimligt att ersättningen i detta fall ej avser mera obetydliga förluster. En begränsning i nu angiven riktning medför även den praktiska fördelen att ersättningsärendenas antal kommer att nedbringas. Bl. a. torde åtskilliga av de krav på ersättning för omhändertagen och förstörd jäst, som medicinalstyrelsen yttrat sig om, komma att lämnas åsido. Med nu angivna ändring vill jag förorda utredningsmannens förslag i denna del. Detta innebär, att jag ansluter mig till hans uppfattning att ersättning icke bör utgå för värdeminskning å djur till följd av att slakten måst uppskjutas med anledning av slaktförbud.

I fråga om förlust genom merkostnad för egen slakt och de spørsmål som i promemorian behandlats i samband därmed finner jag ej anledning att frångå utredningsmannens förslag.

Vad angår förlust genom driftavbrott har utredningsmannen ansett att ersättning skall kunna utgå under förutsättning att förlusten kan betecknas som väsentligt intrång i näring eller avsevärd minskning i arbetsförtjänst samt tillika särskilda skäl föranleder till att ersättning bör utgå. Utredningsmannen tänker sig en restriktiv tillämpning av denna regel och beräknar det erforderliga beloppet till sammanlagt 100 000 kr. Emellertid framhåller han att tillämpningen icke bör vara inskränkt till ömmande fall. — Ifrågavarande ersättningsregel är, såsom framgår av utredningsmannens promemoria, hämtad från epizootilagstiftningen. Den tillämpas på detta område mycket restriktivt och i huvudsak endast då ömmande omständigheter föreligger. Vid sådant förhållande anser jag lämpligt att tillämpningen av den nu föreslagna regeln sker efter samma linjer och att alltså kravet på »särskilda omständigheter» skall anses innebära att fallet skall vara ömmande. I denna fråga delar jag följaktligen den uppfattning, som statskontoret enligt vad jag förut sagt givit uttryck åt. Vad angår ordningen för ersättningskravens prövning kommer jag i det följande att förorda enhetliga regler härom för alla slag av krav.

Beträffande kostnader i form av löneutbetalningar till personal som ej varit i arbete har utredningsmannen föreslagit att ersättning härför skall utgå blott då fråga är om personal, som på grund av driftavbrott i anledning av epidemien hindrats att arbeta, men däremot ej då det gäller sjuka eller bacillbärare. De skäl som utredningsmannen anfört för denna sin

ståndpunkt finner jag bärande, och jag förordar därför i motsats till medicinalstyrelsen och de båda hörda länsstyrelserna förslaget i denna del. Statskontoret har föreslagit att som villkor för gottgörelse i detta fall bör gälla att avstängningen skett på grund av myndighets beslut eller, därest formligt beslut ej förelegat, avstängningen i allt fall skulle ha kunnat påkallas av vederbörande myndighet. I denna fråga vill jag hänvisa till vad jag förut yttrat angående kravet på direkt orsakssammanhang mellan myndighetens beslut och skadan. Vidare har statskontoret påpekat att försiktighet bör iakttagas så att icke dubbelbetalningar sker eller oberättigade ersättningskrav eljest bifalles. Det är givet att vad statskontoret i detta sammanhang anfört bör iakttagas.

I fråga om ersättning för bakteriologisk undersökning vill jag förorda utredningsmannens förslag, dock med den av statskontoret föreslagna begränsningen att gottgörelse av statsmedel ej bör utgå för den del av kostnaden som understiger 1 000 kr.

Som jag tidigare framhållit är det en redan antagen princip att ersättning kan utgå till personer vilka såsom kroniska bacillbärare eller såsom misstänkta för smittfarlighet isolerats eller underkastats andra inskränkningar och till följd därav lidit förluster. Mot utredningsmannens förslag att ersättning nu skall utgå till bacillbärare har inga invändningar rests av remissmyndigheterna. Detsamma är fallet med den föreslagna ersättningen till dem som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst. För egen del vill jag förorda att ersättning skall utgå i dessa fall. Den föreslagna metoden för beräkning av ersättningen ger i stort sett samma resultat som den nya sjukförsäkringslagstiftningen. Jag anser förslaget härutinnan lämpligt för detta speciella fall, då det bl. a. är av vikt att finna en enkel regel som är lätt att tillämpa. Såsom anmärkts av länsstyrelserna i Kronobergs och Västernorrlands län bör emellertid vid beräkningen av det inkomstbortfall, som skall ersättas, avräkning icke ske för socialt understöd utan blott för ersättning, som erhållits enligt bestämmelser i annan författning eller från arbetsgivare eller sjukkassa. — Jag finner ej anledning att såsom statskontoret förordat göra den tidsbegränsning — tre, respektive två månader — som utredningsmannen föreslagit, snävare. — Länsstyrelsen i Västernorrlands län har föreslagit att ersättning enligt nu ifrågavarande normer skall utgå även till dem som varit sjuka i paratyfus. Denna uppfattning kan jag icke biträda. Såsom utredningsmannen anfört föreligger numera för den enskilde i viss utsträckning trygghet mot inkomstbortfall vid sjukdom genom bestämmelser om sjuklön i avlöningsreglementen och kollektivavtal och genom frivillig sjukförsäkring. Situationen har ej varit annorlunda för dem som drabbats av sjukdomen under årets epidemi än för dem som eljest insjuknat däri.

Jag kommer slutligen till frågan om sättet för prövning av ansökningar om ersättning. Härvidlag finner jag beaktansvärda skäl tala för att såsom

statskontoret föreslagit en central prövning anordnas av ersättningskraven, detta för att vinna enhetlighet i bedömandet. Det torde emellertid icke vara nödvändigt att samtliga ärenden avgöres av Kungl. Maj:t i första instans. Krav som gäller belopp under en viss gräns skulle lämpligen kunna handläggas av ett centralt ämbetsverk, vilket för detta ändamål skulle kunna tillfälligt få erforderlig arbetsförstärkning. Detta ämbetsverk skulle i så fall kunna mottaga samtliga ersättningsanspråk och beträffande sådana, vilkas prövning skulle vara förbehållen Kungl. Maj:t, med eget yttrande insända dem till inrikesdepartementet. Jag vill föreslå att en sådan ordning för ersättningsfrågornas behandling väljes och att denna får gälla för alla slag av ersättningskrav. Jag förordar att ersättningskrav å belopp understigande 2 000 kronor upptages och avgöres av statskontoret, under det att krav å större belopp tillställs statskontoret, som skall ha att med eget yttrande vidarebefordra dem till Kungl. Maj:t för avgörande. Den tillfälliga förstärkning av statskontorets personal, som i detta fall kan visa sig erforderlig, torde lämpligen böra lämnas genom medgivande att överskrida anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal i ämbetsverkets avlöningsstat. Kungl. Maj:t synes därför böra utverka riksdagens bemyndigande att lämna dylikt medgivande.

Med de ändringar och förbehåll som jag nu föreslagit ansluter jag mig till utredningsmannens förslag om ersättning. Utredningsmannen har överslagsvis beräknat att för ändamålet skulle behöva ställas till förfogande ett belopp å 1 715 000 kr. De avvikelser som jag ansett böra göras från utredningsmannens förslag torde kunna beräknas medföra att beloppet kan nedsättas till 1,5 miljoner kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva att av statsmedel må utbetalas ersättningar i anledning av paratyfusepidemien år 1953 enligt i huvudsak förut angivna grunder,

dels till vissa ersättningar i anledning av paratyfusepidemien år 1953 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 1 500 000 kr.,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1953/54 medgiva det överskridande av den i statskontorets avlöningsstat upptagna anslagsposten till Avlöningar till icke-ordinarie personal, som kan bli erforderligt i anledning av nu framlagda förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Barbro Åslund.

Tabell över

Län (stad) (i de med kursiv stil satta har en mera fullständig utredning gjorts)	Företagsförluster					
	Förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur	Varor ned- frusna i samråd med slakteri- förbundet	Varor ned- frusna i eget lager	Merkost- nad för egen slakt; ers. till leveran- törer för djur m. m.	Förluster på grund av drift- avbrott (omsätt- nings- minsk- ning m. m.)	Löner till personal, som ej va- rit i arbete
1	2	3	4	5	6	7
<i>Stockholms stad</i>	15 912: 85	54 287: 96	13 248: 65		75 813: 89	113 614: 78
<i>Stockholms län</i>	4 912: 06	469: 20			3 313: —	7 085: 52
<i>Uppsala län</i>	3 441: 22				2 500: —	3 082: 06
<i>Södermanlands län</i>	2 352: 26					3 042: 33
<i>Östergötlands län</i>	79 072: 11				36 912: 48	61 084: 61
<i>Jönköpings län</i>	20 450: —					
<i>Kronobergs län</i>	505 401: 27		14 516: 23 ¹	27 752: —	149 637: 68	94 361: 17
<i>Kalmar län</i>	1 842: 67			215: —	2 057: —	532: 42
<i>Gotlands län</i>						
<i>Blekinge län</i>	19 347: 94				47 381: 50	7 931: 37
<i>Kristianstads län</i>	272: —					
<i>Malmöhus län</i>	103: 44				120 105: 13	3 203: 63
<i>Hallands län</i>	1 500: —					
<i>Göteborgs och Bohus län</i>	3 204: 43	15 985: 18	184: —		127 618: 03	16 765: 72
<i>Älvsborgs län</i>		543: 50				
<i>Skaraborgs län</i>	143: 65					170: 88
<i>Värmlands län</i>	6 163: 60			498: —	840: —	2 084: 74
<i>Örebro län</i>	898: 87				3 868: 63	1 178: —
<i>Västmanlands län</i>	63 221: 16				36 179: 25	14 088: 60
<i>Kopparbergs län</i>	1 290: 75				577: 80	1 335: 72
<i>Gävleborgs län</i>	4 903: 48		959: 48			298: 82
<i>Västernorrlands län</i>	37 064: —				33 787: —	19 029: 33
”Nedre Norr- land” (yrk. genom Sv. Slakteriforb.)						11 004: 02
<i>Jämtlands län</i>						
<i>Västerbottens län</i>	259: 10				3 000: —	9 830: —
<i>Norrbottnens län</i>	785: 18					
Hela riket	772 542: 04²	71 285: 84	28 908: 36³	28 465: —	643 591: 39	369 723: 72

¹ Här har ej upptagits vissa från Alvesta slakteri härrörande varor, om vilkas omhändertagande ännu ingenting blivit bestämt, nämligen 126 381 kg kött och fläsk värt cirka 500 000 kr. samt ett parti tarmvaror värt cirka 28 000 kr. Förlusten beräknas här till 50 procent eller cirka 265 000 kr.

Bilaga 1.

ersättningsanspråk.

Prov (bakteriologisk undersökning)	Desinfektion	Övrigt (trycksaker m. m.)	Anställdas förluster			Summa
			Bacillbärare	Sjuka eller delvis sjuka	Arbetslösa på grund av driftavbrott	
8	9	10	11	12	13	14
	275: —		14 745: 14	9 614: 80	7 652: —	305 165: 07
	60: —		9 459: 30	8 344: —		33 643: 08
	159: 80		919: 53		700: —	10 802: 61
	176: 40		8 625: —			14 195: 99
765: —	2 537: 93		24 553: 84	14 509: 88	7 718: —	227 153: 85
			7 600: —		450: —	28 500: —
110 105: 76	31 036: 26	6 006: 20	57 558: 78	28 059: 29	5 751: 53	1 030 186: 17
6 818: 50	11: —		2 397: 41			13 874: —
						—
320: —	140: —		4 411: 92	4 037: 20		83 569: 93
1 561: —						1 833: —
1 780: —	5 860: 10					131 052: 30
126: —	625: —		332: —	2 416: —		4 999: —
2 260: 20	595: 12		4 406: 96	16 850: 39		187 870: 03
						543: 50
497: —	350: —					1 161: 53
			1 047: 95			10 634: 29
	326: —					6 271: 50
231: —			410: —	1 310: —		115 440: 01
	321: 82		2 278: 09	1 635: —	368: 57	7 807: 75
			766: 53	3 630: 50		10 558: 81
			53 333 :—		902: —	144 115: 33
	2 727: 34					13 731: 36
						—
555: —			1 375: —			15 019: 10
			791: 20	395: 80		1 972: 18
125 019: 46	45 201: 77	6 006: 20	195 011: 65	90 802: 86	23 542: 10	2 400 100: 39

² I posten ingår ej lagringskostnad och prisfallsförlust å 184 ton sydamerikanskt kött hos olika företagare (lagringskostnad 9 öre per kg och prisfallsförlust 15 öre per kg) = cirka 44 000 kr.

³ Härtill kommer cirka 3 000 kr. för värdeminskning å kött som lagrats av Odalbutikerna.

Såsom kommentar till tabellen yttrar utredningsmannen bl. a. följande.

Till en början må observeras att, såsom förut nämnts, en mera omfattande undersökning av uppkomna förluster endast verkställt inom de områden där epidemien haft större utbredning, nämligen i Stockholms stad och län samt Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län. Beträffande övriga län har endast begärts att länsstyrelsen skulle bereda företaget som haft kostnader eller förluster tillfälle att inkomma med uppgifter därom. Icke desto mindre har även inom en del av dessa senare län ansökningar inkommit från anställda med begäran om ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Siffrorna rörande anställdas förluster inom dessa län är dock, med hänsyn till vad nyss sagts, ej utan vidare representativa.

Vidare måste den allmänna reservationen göras att primärmaterialet ej alltid medgivit en mera exakt uppspaltning av posterna. Den osäkerhet som i detta avseende kan föreligga torde dock ej inverka på bedömandet i stort.

Kol. 2—4. Förstöring av eller värdeminskning å varulager eller djur. Varor nedfrusna i lager. Den största posten är Alvesta slakteris yrkande om ersättning med 424 394: 67 kronor för förstöring och värdeminskning på varulager och djur. Utom de definitiva förluster som ligger i denna post har slakteriet reservationsvis anmält 126 381 kg kött och fläsk i fryshus, vilket parti ej för närvarande får disponeras. Partiet, som torde representera ett värde av cirka 500 000 kronor, skall göras till föremål för en genomgående bakteriologisk undersökning. Liknande är förhållandet med ett parti farmvaror till ett värde av cirka 28 000 kronor som ligger i lager i Alvesta. Dessa båda poster ha anmärkts i not 1 i tabellen. Man får räkna med att en värdeminskning med 50 procent här kan uppkomma.

I not 2 i tabellen har upptagits ett parti sydamerikanskt kött om 184 ton som en tid ej fått disponeras men nu fått säljas. Förlusterna för detta parti begränsar sig till en mindre prisfallsförlust, 15 öre per kg, och en lagringskostnad som uppskattats till 9 öre per kg eller en förlust på hela partiet av cirka 44 000 kronor. Slutligen har i not 3 upptagits en för odalbutikernas räkning anmäld förlust av cirka 3 000 kronor för värdeminskning på varor.

I den för Kronobergs län upptagna posten i kol. 2 ingår vidare belopp som yrkats av andra företag, det största 42 981: 72 kronor avseende charkuteriiddkares och slaktares anspråk på ersättning.

Det för Västmanlands län upptagna beloppet å något över 60 000 kronor avser så gott som helt Arboga margarinfabriks förlust på grund av att levererat margarin måst återtagas och omarbetas.

Slutligen må nämnas att i kol. 2 ingår ett mycket stort antal poster tysk jäst. Dessa poster är dock i regel relativt små.

Kol. 5. Merkostnad för egen slakt; ersättning till leverantörer av djur m. m. Även posterna i denna kolumn domineras av anspråk från Kronobergs län. Kooperativa föreningar, charkuteriiddkare, slaktare och andra handelsiddkare har sålunda yrkat ersättning för merkostnader för egen slakt eller för anskaffande av varor från ort utom länet med tillhoppa 8 752 kronor. Med merkostnad för egen slakt avses att företag, som själva brukar utföra slakt, under den tid då slaktrestriktionerna gällt måst föra sina djur till Kontrollslakteriet för att slaktas. De kostnader som i samband därmed uppkommit

för bakteriologisk undersökning torde i regel upptagas i annat sammanhang.

Vidare har Alvesta slakteri begärt ersättning med 19 000 kronor dels för s. k. nödslakt som under rengöringsdagarna på slakteriet ej fick mottagas utan måste verkställas utan att något godtagbart kött kunde utvinnas och dels för djur som kasserats på grund av paratyfus.

Kol. 6. Förluster på grund av driftavbrott (omsättningsminskning m. m.). Vid den undersökning som verkstälts har påpekats, att endast direkta kostnader och förluster torde komma i fråga i förevarande sammanhang och ej omsättningsminskning och liknande. De yrkanden som upptagits i denna kolumn avser ej direkta kostnader och förluster; de är upptagna i övriga kolumner i tabellen. För att belysa yrkandenas karaktär må nämnas att i Kronobergs län charkuteriidkare och slaktare begär cirka 33 000 kronor, handelsidkare 25 000 kronor samt hotell och pensionat 45 000 kronor. För lök som på grund av rådande förhållanden ej kunnat avsättas utan förfarits yrkas ersättning av ett företag i Stockholm med cirka 28 000 kronor och av ett företag i Göteborg med 70 000 kronor. Badinrättningar samt restauranger och kiosker vid sådana inrättningar har lidit förluster, för vilka ersättning begäres med varierande belopp. Vidare har anspråk framställts av tivolägare och andra anordnare av nöjestillställningar, uthyrare av rum m. fl. Föreningen Skånska andelsslakterier (Scan) har begärt ersättning för omsättningsminskning med cirka 115 000 kronor. Som exempel kan vidare nämnas att anordnarna av ett scoutläger begärt ersättning för utgifter som blivit onyttiga genom att lägret måst avlysas och att en slottsvaktmästare begärt kompensation för den avsevärda minskningen i inkomst som blivit en följd av nedgången i besöksfrekvensen på grund av epidemien.

Kol. 7. Löner till personal som ej varit i arbete. Här är fråga om yrkanden från företagare som för löner till personal anser sig berättigade till ersättning. Det skulle varit önskvärt att här kunna göra en differentiering på samma sätt som i kol. 11—13 så att man kunde skilja mellan de utbetalningar som företag gjort till sina anställda på grund av driftavbrott och de utbetalningar som skett, med eller utan skyldighet för företaget, till bacillbärare eller sjuka personer. Primärmaterialet har emellertid ej medgivit ett konsekvent genomförande av en sådan uppdelning. Det vill emellertid synas som om åtminstone 70 à 80 000 kronor av beloppet avser företags löneutbetalningar till bacillbärare och sjuka utan att utbetalningarna har samband med driftsinställelse. De av företagen yrkade beloppen synes till större delen avse i olika grad reducerade ersättningar till anställda men i stor utsträckning har full lön utgått.

Kol. 8. Prov. Bakteriologisk undersökning. Den ojämförligt största posten kommer på Kronobergs län, och Alvesta slakteri begär här ersättning med 89 046:59 kronor, preliminärt beräknad för tiden t. o. m. den 30/9 1953. I sistnämnda post ingår följande belopp: för träckprovtagning 45 846:09 kronor, lön till veterinärer 9 371:30 kronor, lön till laboratoriebiträden 11 050:43 kronor, förbrukningsartiklar 8 707:35 kronor, inventarier och inredningsarbeten 8 431:42 kronor, övriga omkostnader 244 kronor samt beräknade kostnader för september 14 000 kronor. Från de sålunda sammanräknade beloppen avgår ersättningar för provtagningar från andra slakteriföretag med tillhoppa 8 604 kronor.

Kol. 9. Desinfektion. Till belysande av de kostnader som här avses kan anföras den specifikation som gjorts av Alvesta slakteri beträffande slakte-

riets yrkande om tillhopa 23 863: 51 kronor: Anticimex kostnader för smittrengöring 6 720 kronor, kloramin (för slakteriet, fabriker och egna butiker samt för föreningens kunder) 2 156 kronor, arbetslöner för tvättning och rengöring 11 847: 17 kronor, desinfektion av tarmar 2 464: 50 kronor, septin, svampar m. m. 495: 84 kronor och nyinredning i smågrisstallar 180 kronor.

Kol. 10. Övrigt. Här har i utredningen från Kronobergs län upptagits en särskild post å 6 006: 20 kronor, varav 6 000 kronor för Alvesta slakteri. Från andra håll har yrkanden av detta slag i vart fall ej upptagits separat. De kan dock ingå i allmänna omkostnadsposter.

Kol. 11—13. Anställdas förluster. Till en början må anmärkas att den begränsade utredning som verkstälts i de flesta länen ej avsett de anställdas förluster. Man kan därför antaga att icke alla som har anspråk inkommit med uppgifter. Avsikten har varit att med ledning av utredningen inom de län där utredningen gjorts mera fullständig göra en uppskattning för övriga läns vidkommande av eventuella ersättningsanspråk i dessa hänseenden.

Försök har gjorts att även i dessa fall utläsa i vilken utsträckning full ersättning begärts och i vad mån ersättningsanspråken ej avser totalt inkomstbortfall utan endast minskad inkomst. Anspråk på full ersättning synes dominera. Detta gäller främst bacillbärarna och dem som blivit arbetslösa på grund av driftavbrott men även sådana som drabbats av sjukdomen har i stor utsträckning begärt full ersättning. En förklaring härtill kan vara att söka däri att de sjuka — som vid denna utredning ej uppmånats anmäla några anspråk — endast i begränsad utsträckning anmält sina förluster och att det naturligt nog i första hand torde vara de som ej fått sjukersättning i någon form som begärt att i denna ordning få kompensation för sitt inkomstbortfall.

Utkast till

Kungl. Maj:ts kungörelse

angående ersättning av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av paratyfusepidemien 1953 inom landet;

given etc.

Kungl. Maj:t har, i överensstämmelse med riksdagens beslut, funnit gott förordna som följer.

1 §.

För kostnader och förluster som uppkommit på grund av myndighets ingripande med anledning av paratyfusepidemien 1953 skall utgå ersättning av statsmedel i den utsträckning som framgår av det följande.

2 §.

Har myndighet förordnat att visst varuparti skall förstöras eller att med detsamma skall vidtagas sådan åtgärd att värdeminskning uppstår på detsamma, skall ersättning därför utgå för värdeförstöring och kostnader. Likaså skall ersättas kostnad för omarbetning av vara, som enligt myndighets förordnande ej fått säljas eller användas i dess ursprungliga skick.

Där myndighets förordnande haft till direkt följd att varor ej kunnat säljas eller användas, exempelvis då ett förbud medfört att ett försäljningsställe måst stängas och varor i följd därav förfarits, skall ersättning utgå även för sådana varor.

Med förlust enligt denna paragraf avses icke sådan förlust som är att betrakta såsom indirekt följd av epidemien och myndighets åtgärd, exempelvis att på grund av rådande förhållanden viss vara icke kunnat vinna avsättning. Ej heller avses sådan förlust som uppkommit därigenom att varans försäljning fördröjts utan att varan i följd därav förstörts eller undergått sådan förändring att den ej kunnat användas för avsett ändamål.

Värdet av vara som avses i första och andra stycket skall bestämmas till dagspris vid inköp av den som lidit förlusten.

3 §.

Har företag utbetalat lön åt personal som på grund av avstängning av rörelsen ej kunnat beredas arbete skall ock sådan kostnad ersättas.

Ersättning må jämväl kunna utgå för annan utgift som blivit onyttig i följd av myndighets ingripande, exempelvis att arrende eller hyra måst betalas för område eller lokal som ej kunnat utnyttjas.

4 §.

Undersökning på laboratorium av andra prov än från sjuk person, personer i hans omgivning eller personliga tillhörigheter till sådana personer skall gäldas av statsmedel.

5 §.

Om vid bekämpande av epidemien meddelats förbud eller påbudits viss åtgärd och någon därigenom vållats väsentligt intrång i näring eller

avsevärd minskning i arbetsförtjänst kan, om särskilda skäl därtill föranleda, ersättning i skäligen utsträckning beredas den som lidit sådan förlust även i annat hänseende än förut sagts.

6 §.

Har någon, utan att vara sjuk, på grund av läkares misstanke om att föra smitta av paratyfus underkastats observation eller isolering jämlikt 3 § 3 mom. epidemilagen och har han på grund därav gått miste om arbetsinkomst, skall ersättning utgå med 70 procent av inkomstbortfallet, i den mån det ej överstiger 30 kronor för dag och ej täckes genom ersättning enligt bestämmelser i annan författning eller från arbetsgivare eller sjuk-kassa eller i form av socialt understöd. Ej skall i något fall ersättning utgå för längre tid än tre månader.

Om person under viss tid varit sjuk men efter tillfrisknandet alltjämt går miste om arbetsinkomst på grund av omständighet som i första stycket sägs, skall ersättning utgå från och med dagen efter den då förlusten av arbetsinkomst upphörde att vara beroende av sjukdomen.

7 §.

Den som på grund av driftavbrott gått miste om arbetsinkomst skall vara berättigad till ersättning enligt de i 6 § angivna grunderna; dock att ersättning i fall som avses i denna paragraf icke i något fall skall utgå för längre tid än två månader.

8 §.

Ersättning enligt denna kungörelse skall minskas med belopp som någon på grund av försäkringsavtal utfått eller äger utfå.

9 §.

Ersättning skall utgå allenast för förlust som inträffat efter den 1 juni 1953 och före den 1 januari 1954.

10 §.

Har någon avsiktligt eller genom grov vårdslöshet orsakat förlust varom i denna kungörelse är fråga, må ersättning till honom eller företag som han företräder icke utgå för sådan förlust.

Dömes någon till ansvar för förseelse av slag som avses i epidemilagen eller livsmedelsstadgan, må den myndighet som beslutar i ersättningsfrågan äga bestämma att ersättning ej skall utgå eller att ersättning skall utgå med minskat belopp. Om åtal i sådant fall skall vederbörande åklagare underrätta länsstyrelsen.

Om någon till stöd för ansökan om ersättning medvetet lämnat oriktig uppgift, vare han eller företag som han företräder förlustig all rätt till ersättning.

11 §.

Den som önskar erhålla ersättning som i denna kungörelse sägs skall därom ingiva skriftlig ansökan till länsstyrelsen i det län där han har sitt hemvist. Är fråga om ersättning enligt 5 § och överstiger det begärda beloppet 500 kr skall ansökningen vara ställd till Konungen.

Ansökningen skall vid äventyr av förlust av rätt till ersättning hava inkommit till länsstyrelsen senast den 1 februari 1954. Meddelande härom

ävensom om vad sökande i övrigt har att iakttaga skall lämnas genom länskungörelse och kungörelse i en eller flera av länets mest spridda tidningar.

12 §.

Är fråga om ersättning enligt 5 § och överstiger det begärda beloppet 500 kronor skall länsstyrelsen med eget yttrande översända ansökningshandlingarna till inrikesdepartementet.

I övriga fall beslutar länsstyrelsen angående ersättning enligt de i denna kungörelse angivna grunderna.

Denna kungörelse träder i kraft dagen efter den då kungörelsen enligt däri meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Det alla etc.
